

Vergaderjaar 2008–2009

31 089

Urgentieprogramma Randstad

Nr. 51

VERSLAG VAN EEN NOTAOVERLEG

Vastgesteld 22 april 2009

De vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer¹, de vaste commissie voor Economische Zaken², de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit³ en de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat⁴ hebben op 20 april 2009 overleg gevoerd met minister Cramer van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer over **de Structuurvisie Randstad 2040**.

¹ Samenstelling:

Leden: Van Gent (GroenLinks), Van der Staaij (SGP), Poppe (SP), Snijder-Hazelhoff (VVD), ondervoorzitter, Depla (PvdA), Van Bochove (CDA), Koopmans (CDA), voorzitter, Spies (CDA), Van der Ham (D66), Van Velzen (SP), Vietsch (CDA), Aptroot (VVD), Samsom (PvdA), Boelhouwer (PvdA), Roefs (PvdA), Neppéus (VVD), Van Leeuwen (SP), Jansen (SP), Van der Burg (VVD), Van Heugten (CDA), Vermeij (PvdA), Madlener (PVV), Ouwehand (PvdD), Bilder (CDA) en Wiegman-van Meppelen Scheppink (ChristenUnie).

Plv. leden: Dibi (GroenLinks), Van der Vlies (SGP), Polderman (SP), Remkes (VVD), Jacobi (PvdA), Koppejan (CDA), Ormel (CDA), Koşer Kaya (D66), Leijten (SP), Schreijer-Pierik (CDA), De Krom (VVD), Timmer (PvdA), Waalkens (PvdA), Vos (PvdA), Zijlstra (VVD), Langkamp (SP), Gerkens (SP), Van Beek (VVD), Schermers (CDA), Besselink (PvdA), Agema (PVV), Thieme (PvdD), Sterk (CDA) en Ortega-Martijn (ChristenUnie).

² Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Schreijer-Pierik (CDA), Vendrik (GroenLinks), Ten Hoopen (CDA), Tichelaar (PvdA), voorzitter, Van der Ham (D66), Van Velzen (SP), Aptroot (VVD), Smeets (PvdA), Samsom (PvdA), Irrgang (SP), Jansen (SP), Biskop (CDA), Ortega-Martijn (ChristenUnie), Blanksma-van den Heuvel (CDA), Van der Burg (VVD), Graus (PVV), Zijlstra (VVD), Besselink (PvdA), Gesthuizen (SP), Ouwehand (PvdD), Vos (PvdA), De Rouwe (CDA) en Elias (VVD).

Voortzetting samenstellingen op pagina 2

Van het overleg brengen de commissies bijgaand stenografisch verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,
Koopmans

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken,
Tichelaar

De voorzitter van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
Atsma

De voorzitter van de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat,
Jager

De griffier van de vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,
Van der Leeden

Voortzetting samenstellingen van pagina 1

Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Jan Jacob van Dijk (CDA), Sap (GroenLinks), Van Vroonhoven-Kok (CDA), Blom (PvdA), Koşer Kaya (D66), Ulenbelt (SP), Blok (VVD), Boelhouwer (PvdA), Kalma (PvdA), Karabulut (SP), Luijben (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Wiegman-van Meppelen Scheppink (ChristenUnie), Atsma (CDA), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Madlener (PVV), Van Dam (PvdA), Gerkens (SP), Thieme (PvdD), Heerts (PvdA), Uitslag (CDA), Weekers (VVD) en Aasted Madsen-van Stiphout (CDA).

³ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), ondervoorzitter, Schreijer-Pierik (CDA), Atsma (CDA), voorzitter, Poppe (SP), Waalkens (PvdA), Snijder-Hazelhoff (VVD), Jager (CDA), Ormel (CDA), Koopmans (CDA), Van der Ham (D66), Van Velzen (SP), Samsom (PvdA), Van Dijken (PvdA), Neppéus (VVD), Jansen (SP), Jacobi (PvdA), Cramer (ChristenUnie), Koppejan (CDA), Graus (PVV), Vermeij (PvdA), Zijlstra (VVD), Thieme (PvdD), Dibi (GroenLinks), Polderman (SP) en Elias (VVD).

Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Mastwijk (CDA), Ten Hoopen (CDA), Luijben (SP), Tang (PvdA), Boekestijn (VVD), Bilder (CDA), Biskop (CDA), Pieper (CDA), Koşer Kaya (D66), Van Leeuwen (SP), Eijsink (PvdA), Depla (PvdA), Van Baalen (VVD), Kant (SP), Blom (PvdA), Ortega-Martijn (ChristenUnie), Van Heugten (CDA), Brinkman (PVV), Kuiken (PvdA), Ten Broeke (VVD), Ouwehand (PvdD), Vendrik (GroenLinks), Lempens (SP) en Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD).

⁴ Samenstelling:

Leden: Vendrik (GroenLinks), Van der Staaij (SGP), Snijder-Hazelhoff (VVD), Mastwijk (CDA), Jager (CDA), voorzitter, Koopmans (CDA), Gerkens (SP), Van der Ham (D66), Haverkamp (CDA), Aptroot (VVD), Samsom (PvdA), Boelhouwer (PvdA), Roefs (PvdA), Jansen (SP), Cramer (ChristenUnie), Roemer (SP), Koppejan (CDA), Vermeij (PvdA), Madlener (PVV), Ten Broeke (VVD), ondervoorzitter, Ouwehand (PvdD), Polderman (SP), Tang (PvdA) en De Rouwe (CDA).

Plv. leden: Halsema (GroenLinks), Van der Vlies (SGP), Boekestijn (VVD), Bilder (CDA), Atsma (CDA), Van Bommel (SP), Koşer Kaya (D66), Sterk (CDA), Neppéus (VVD), Dijsselbloem (PvdA), Jacobi (PvdA), Besselink (PvdA), Anker (ChristenUnie), Van Leeuwen (SP), Knops (CDA), Depla (PvdA), Agema (PVV), Verdonk (Verdonk), Thieme (PvdD), Lempens (SP), Waalkens (PvdA), Van Heugten (CDA) en De Krom (VVD).

Stenografisch verslag van een notaoverleg van de vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, de vaste commissie voor Economische Zaken, de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat

Maandag 20 april 2009

Aanvang 16.00 uur

Voorzitter: Koopmans

Tegenwoordig zijn 7 leden der Kamer, te weten:

Van Gent, Van Heugten, Koopmans, Van Leeuwen, Neppérus, Vermeij en Wiegman-van Meppelen Schepink,

en mevrouw Cramer, minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **de brief van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer d.d. 3 juli 2008 inzake een internationale benchmark naar grootstedelijke regio's voor het opstellen van de langetermijnvisie Randstad 2040 (31089, nr. 20);**
- **de brief van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer d.d. 9 september 2008 inzake de Structuurvisie Randstad 2040 (31089, nr. 21);**
- **de brief van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer d.d. 12 februari 2009 inzake de reactie op de terinzagelegging van de Structuurvisie Randstad 2040 en de Plan-MER (31089, nr. 26);**
- **de brief van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer d.d. 26 februari 2009 inzake het advies van de commissie Ruimtelijke Ontwikkeling Luchthavens in relatie tot de Structuurvisie Randstad 2040 (31089, nr. 27);**
- **de brief van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer d.d. 18 maart 2009 met de beantwoording van Kamervragen gesteld tijdens het notaoverleg Structuurvisie Randstad 2040 (31089, nr. 29).**

De **voorzitter**: Wij hebben drie uur de tijd voor de voortzetting van dit notaoverleg met de minister van VROM over de Structuurvisie Randstad 2040 en alles wat daarmee samenhangt. Wij hebben een spreektijdverdeling. Begrijpen de leden het als ik van de spreektijd van de grote fracties iets af haal? Het is immers een tweede termijn en er is wel heel veel spreektijd. Ik constateer dat bijna iedereen dit begrijpt.

De heer **Van Leeuwen** (SP): Ik vind het een beetje raar.

De spreektijden worden gewoon vastgesteld en dan houden wij ons daaraan. Ik ent mijn bijdrage daarop.

De **voorzitter**: We doen ons best, maar we doen er in elk geval absoluut niets bij. Van een aantal fracties is er geen woordvoerder aanwezig; dat geeft ook lucht. Het woord is allereerst aan de heer Van Leeuwen van de SP-fractie.

De heer **Van Leeuwen** (SP): Voorzitter. Ik was onlangs op werkbezoek in Almere en in Heerlen: de schaa sprong versus de schaalval. In Almere: 60.000 huizen erbij, een verbinding met Amsterdam, de Stichtse Lijn, nieuwe voorzieningen en misschien zelfs wel eilanden in het Markermeer. In Heerlen: huizen slopen, er niets voor terugbouwen, scholen die gesloten moeten worden en een sociale cohesie die steeds meer onder druk komt te staan. KRIMP in hoofdletters versus GROEI in hoofdletters. In de Randstadvisie wordt het belang van contrast onderstreept, maar dit soort contrasten is niet wat de SP voor ogen heeft. Dit contrast wordt nog groter als je andere krimpregio's, zoals Noordoost Groningen en Zeeland, erbij betreft. De krimp is in studie, zegt de minister, maar in de Structuurvisie Randstad staat geen woord over de verhouding tussen groei hier en krimp elders. Geen woord over de consequenties van de keuze: wat goed is voor de Randstad is goed voor de rest van Nederland. Concreet heb ik de vraag aan de minister wat Heerlen ermee opschiet voor het op peil houden van het voorzieningenniveau als wij hier het zoveelste stuk van het Groene Hart afhalen om op 6,5 meter onder Amsterdams Peil een nieuwe woonwijk aan te leggen. Volgens de SP is het eerlijker en ook verstandiger om de focus op de Randstad mede te bezien in het licht van de demografische, economische en sociale ontwikkelingen elders. De minister ziet daar vooralsnog geen aanleiding toe. De SP wel, en daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er in bepaalde regio's van Nederland sprake is van bevolkingskrimp;

van mening dat de keuzes die gemaakt worden in de Structuurvisie Randstad 2040 van invloed zijn op demografische, economische, ruimtelijke en sociale ontwikkelingen in regio's waar sprake is van krimp;

verzoekt de regering, de gevolgen voor de krimpregio van het in de Structuurvisie Randstad 2040 voorgestelde beleid in beeld te brengen, de Kamer hierover te informeren en de bereidheid uit te spreken om de consequenties hiervan door te laten werken in de Structuurvisie Randstad 2040,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Van Leeuwen. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 30 (31089).

De heer **Van Leeuwen** (SP): Voorzitter. In de eerste termijn heb ik gesproken over de bibliotheek aan goede voornemens met betrekking tot het Groene Hart. Ondanks die voornemens hebben wij te maken met een Groen Hartinfarct. De kaarten ter illustratie van de plannen rond de Zuidas geven aan dat wij alweer een stuk verder de polder ingaan, nu met als extra nieuwe argument dat de reddingsoperatie van wat nog over is van het Groene Hart veel geld kost en dat je dat geld verdient met bouwen. Het gaat dan om de kostendrager; zie ook de Duivenvoordecorridor waar een uniek strandwallenlandschap moet worden gered door het vol te zetten met woonmilieus, groene woonmilieus en landgoederen. Dat legt een zware hypotheek op de kwaliteitsdiscussie. De minister weet dat ik zeer hecht aan de kwaliteit, zie de moties van de SP over een sterke rol van het College van Rijksadviseurs en over de inzet voor subsidie van bedrijventerreinen. Het altijd subjectieve kwaliteitsargument mag echter niet in de plaats komen van de planologie, de maatschappelijke noodzaak en het algemeen belang om zorgvuldig af te wegen hoe wij omgaan met de verschillende ruimteclaims. Kwaliteit moet daar bovenop komen. Als de overheid geen objectieve criteria hanteert, verwordt kwaliteit tot een vlag die geen lading dekt en tot een gemakkelijke uitweg om tegen alle afspraken in aan landjepik te doen. Aan die lading zijn twee belangrijke voorwaarden verbonden. Ik herhaal ze: regie en grond. Met betrekking tot de regie heb ik minister in eerste termijn gevraagd: wat nu als andere overheden andere belangen hebben, die haaks staan op bijvoorbeeld het respecteren van de open ruimte?

In 1996 schreef de Rijksplanologische Dienst een boeiend rapport over 50 jaar geschiedenis van het Groene Hart, een aanrader als je iets wilt leren van de fouten die toen gemaakt zijn. Vanaf de Werkcommissie Westen des Lands in 1950 tot en met de Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening waren de doelstellingen dezelfde als in de structuurvisie beschreven staan. De minister houdt echter vol dat er sprake is van een breuk met het verleden en dat er nu wel echte keuzes worden gemaakt. Volgens mij dus niet. Niettemin, als wij voor elkaar krijgen wat wij in 1950 hebben afgesproken, komen wij op hetzelfde uit, maar dat vereist dan wel een trendbreuk met dat verleden. In het rapport Het Groene Hart in Retroperspectief van de Rijksplanologische Dienst worden ook redenen genoemd waarom het beleid vanaf

1950 voor een groot deel is mislukt. Ik citeer er twee. "Hoewel het belang van het Groene Hart door iedereen werd onderkend, werd, als het erop aankwam, uit bestuurlijk opportunisme voorrang gegeven aan hardere belangen." Volgens het rapport sprak de overheid met twee tongen. Ik citeer verder: "Geen doorwerking van het rijksbeleid naar gemeenten, onder meer als gevolg van de getrapte besluitvorming via provincies." De regering gaat het nu anders doen, althans, dat is de bedoeling. De eerste en tweede tranche van de AMvB Ruimte moeten die verandering teweeg brengen. Op die tweede tranche komt de minister later terug. Ik zou nu toch graag wat duidelijkheid willen hebben. De vage beantwoording dat bijvoorbeeld vanwege vraagstukken over klimaatbestendigheid de regering daarover waarschijnlijk iets meer moet vastleggen, laat wel heel veel ruimte over, bestuurlijke ruimte, maar naar ik vrees geen fysieke ruimte. Ik hecht eraan om hierover eerst in de Kamer te spreken voordat de minister met de provincies en de gemeenten de gesprekken gaat voeren over wat des Rijks is en wat door provincies in verordeningen moet worden vastgelegd. Ik heb daarover de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat ondanks alle goede voornemens om het Groene Hart open te houden er de afgelopen decennia sprake is van verdere teloorgang van het open karakter van het Groene Hart;

constaterende dat in het verleden gemaakte afspraken met de andere overheden niet geleid hebben tot het voorkomen van verdere aantasting van het Groene Hart;

van mening dat het Rijk het nationale belang van het Groene Hart op voorhand moet borgen;

verzoekt de regering, alvorens met provincies en gemeenten in gesprek te gaan over wat des Rijks is en wat door provincies in verordeningen moet worden vastgelegd, de Kamer een voorstel te doen over welke nationale belangen door het Rijk vastgesteld worden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Van Leeuwen. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 31 (31089).

De heer **Van Leeuwen** (SP): Ik kom bij de grond, met de overheid als hekkensluiter. Als niemand de grond wil, kan de overheid de vinger opsteken en gaat de minister ervoor zorgen om met de NS een dialoog tot stand te brengen. Ik kan het niet anders vertalen: het totale failliet van de grondpolitiek. Dit geldt namelijk niet alleen voor de grond van ProRail, overal is de overheid de hekkensluiter als het om grondposities gaat. Het is interessant om je eens te verdiepen in de grondposities rond Almere. Voormalig Kamerlid namens de PvdA en nu

wethouder in Almere Adri Duivesteijn heeft dat gedaan. Hoewel hij groot voorstander was en is van een op sociale leest geschoeid grondbeleid is zijn partij in 2002 akkoord gegaan met een motie van Zalm om de grond in de Zuiderzeepolders, die tot dan toe in overheidshanden was, te verkopen. Alle partijen behalve de SP hebben die motie ondersteund. De gevolgen laten zich raden. De grond is door de boeren doorverkocht aan banken en projectontwikkelaars. De grondprijs is honderd keer over de kop gegaan. De totale kosten van al die transacties ten oosten van Almere, waar een deel van de opgave van de 60.000 woningen moet worden gerealiseerd, zijn inmiddels opgelopen tot ruim 330 mln. De grondposities zijn zo verdeeld dat zij een schaakbordpatroon vormen om de risico's van beleggers te spreiden en de concurrentie is op voorhand uitgeschakeld. Die enorme hypotheek moet nu worden opgebracht door duizenden individuele hypotheeklenkers en er is sprake van ondermijning van ruimtelijk beleid. De regie over iets wat niet van jou is, is lastig, zo niet onmogelijk. Dit voorbeeld is symptomatisch voor het falende grondbeleid in heel Nederland, dus ook in de Randstad. In de schriftelijke beantwoording zegt de minister, niets te voelen voor ons voorstel voor een publieke grondbank en ook niet voor het onderbrengen van het grondeigendom van Fortis in die publieke bank. "Het is tot dusverre uitermate lastig gebleken", aldus de minister, "om zoiets als een publieke grondbank te realiseren." Ik heb daarover de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er de afgelopen decennia een verschuiving heeft plaatsgevonden op de grondmarkt waardoor veel grond in handen gekomen is van institutionele beleggers, projectontwikkelaars en speculanten;

van mening dat het realiseren van ruimtelijke doelstellingen in het kader van de Structuurvisie Randstad 2040 bemoeilijkt wordt door een van derden afhankelijke grondeigendom;

van mening dat genoemde ontwikkelingen op de grondmarkt een sterk grondprijsoptimistisch effect hebben;

verzoekt de regering, met voorstellen te komen die de grondpositie van de overheid versterken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door het lid Van Leeuwen. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 32 (31089).

De heer Van Leeuwen (SP): Tot slot spreek ik over de SER-ladder. Het schriftelijke antwoord van de minister gaat niet in op de merites van ons voorstel. De SER-ladder voor stadsuitbreiding is als een bruikbaar

redeneerschema opgenomen in de Nota Ruimte en wordt daarom niet vastgelegd in de AMvB Ruimte, aldus de minister. Hoezo "daarom"? Wellicht wordt de strategie van de SER-ladder voor andere functies dan bedrijventerreinen opgenomen in de tweede tranche van de AMvB's, op zijn vroegst in 2011. Dat duurt de SP-fractie te lang. Bovendien voelt de minister niets voor het voorstel van de SP voor een groene heffing. Volgens haar zijn de instrumenten die de Wet ruimtelijke ordening biedt voldoende. Als voorbeeld geeft zij ontwikkelingen in gebieden waar een planologisch beschermingsregime geldt. Die moeten in kwantitatieve of in kwalitatieve zin gecompenseerd worden. Dat leidt tot de vraag naar de waarde van een planologisch beschermingsregime. De minister houdt vol dat met de Structuurvisie Randstad 2040 duidelijke keuzen gemaakt worden, die een trendbreuk met het verleden zijn. Dan mag je op zijn minst verwachten dat paal en perk worden gesteld aan ontwikkelingen in gebieden waar planologische beschermingsregimes gelden. Hierover gaat mijn laatste motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de SER-ladder voor bedrijventerreinen opgenomen is in de Nota Ruimte als redeneerschema voor stadsuitbreiding met andere functies;

van mening dat het principe van de SER-ladder een bijdrage kan leveren aan het zorgvuldig omgaan met de beperkt beschikbare ruimte in de Randstad;

van mening dat het planologisch beschermingsregime aan kracht wint als de SER-ladder ook voor andere functies gaat gelden;

verzoekt de regering, de toepassing van de SER-ladder ook voor andere functies dan bedrijventerreinen op te nemen in de eerste tranche van de algemene maatregel van bestuur Ruimte,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door het lid Van Leeuwen. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 33 (31089).

Mevrouw Vermeij (PvdA): Ik raakte even van slag toen de heer Van Leeuwen zei dat de SER-ladder niet wordt opgenomen in de AMvB Ruimte. Ik begrijp uit de motie dat de heer Van Leeuwen doelt op de SER-ladder voor andere functies. Ik kan de heer Van Leeuwen namelijk verzekeren, en zo luidt ook het antwoord van de minister, dat de SER-ladder bij uitleglocaties voor bedrijventerreinen wel degelijk wordt meegenomen in de eerste tranche.

De heer Van Leeuwen (SP): Dat heb ik ook gezegd. En in eerste termijn hebben we voorgesteld om de

SER-ladder breder toe te passen. Daarover gaat de motie.

De **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Vermeij van de PvdA-fractie.

Mevrouw **Vermeij** (PvdA): Voorzitter. Mijn betoog is opgebouwd uit een paar blokjes. We kunnen er op zich snel doorheen komen.

In eerste termijn zei ik al dat mijn fractie redelijk tevreden is over de Structuurvisie Randstad 2040. De Kamer heeft verzocht om deze structuurvisie tot stand te brengen. Het is een interessant stuk. We moeten afwachten wat de geschiedenis van dit stuk zal zijn in de reeks van structuurvisies tot en met deze.

Dit is de eerste keer dat wij een structuurvisie behandelen. Hoe denkt de minister om te gaan met de nu ingediende moties? Alle leden van deze commissie zullen moties indienen, waarin aan de structuurvisie een aantal eisen wordt gesteld. Ik stel mij zo voor dat er straks een geamendeerde structuurvisie komt te liggen, waarin deze moties verwerkt worden. Ik neem dus maar even een voorschot, omdat we dit nog niet eerder hebben meegemaakt. Het is anders dan het amenderen van pkb-teksten, maar desalniettemin verwacht ik een nieuw boekwerkje.

De **voorzitter**: Overigens heeft de minister op die vraag bij brief van 18 maart 2009, op stuk nr. 29, al antwoord gegeven.

Mevrouw **Vermeij** (PvdA): Maar dat wil ik in dit debat nog even bevestigd zien. We hebben er ook wel redenen voor om dit te vragen.

Een deel van deze structuurvisie gaat verankerd worden in de AMvB Ruimte. Ik verwacht dat dit ook in het MIRT gebeurt en dat het zijn doorwerking heeft in provinciale structuurvisies. Daarbij mis ik nog een financiële paragraaf. Die hoort bij zo'n structuurvisie. Daarover hebben we ook een debat gevoerd. Al eerder hebben wij gedebatteerd over onderwerpen die betrekking hebben op ruimte en financiën. Wij hebben daarover best een aantal stevige discussies te voeren. De financiële voorzieningen zijn allemaal niet ruim. Ik verwijs niet graag naar een eigen motie, maar doe dit nu toch maar. Ik verwijs namelijk naar de motie die we bij het MIRT hebben ingediend en die gaat over het doortrekken van de gelden van de Nota Ruimte. Op deze motie is nog geen antwoord gekomen. Ik wil haar toch naar boven halen, ook in het licht van de uitvoering van deze Structuurvisie Randstad. Wat daarin staat, is allemaal niet gratis en wij hebben geen idee waar het geld vandaan moet komen in deze tijden.

Dan kom ik op het Groene Hart. In eerste termijn heb ik geroepen dat er in het Groene Hart meer bestuurders dan koeien rondlopen en dat wij er heel hard aan moeten werken om dat om te draaien. Allereerst geef ik de minister een compliment, waarschijnlijk ook namens mijn collega Van Gent – dat hoop ik tenminste – omdat de minister er in ieder geval voor heeft gezorgd dat er koeien blijven staan waar golfballetjes gerold zouden worden. In antwoord op vragen van mevrouw Van Gent en eerder ook van mevrouw Van Gent en mij gezamenlijk, laat de minister de inspectie ingrijpen in de plannen van Amstelveen.

Ik raak hiermee meteen aan een punt waarover mijn collega het ook al had. Er was een golfbaan voorzien bij Amstelveen op basis van een bestemmingsplan uit 1961. Wij hebben met zijn allen een Nationaal Landschap vastgesteld waar allerlei regimes voor zijn, maar toch blijkt dan zo'n bestemmingsplan uit 1961 gewoon nog leidend te zijn. Dat moeten wij niet willen. Ik vraag de minister dan ook hoe wij hier in de toekomst mee omgaan, ook in de gradatie der stukken en rechtregimes. Ik zou het jammer vinden als wij hier allerlei afspraken maken, terwijl daaronder nog een hoop verouderde bestemmingsplannen liggen die van alles mogelijk maken waarvan wij in de Kamer of anderen elders, bijvoorbeeld in het provinciehuis, allang hebben besloten dat we het anders willen. Hulde voor de zaak die ik juist noemde, maar ik neem toch aan dat de minister er niet aan moet denken dat zij voor straks de inspectie op ieder bouwplan moet afsturen. Hoe voorkomen wij dit?

In eerste termijn heb ik al iets gezegd over de functie van de landbouw in het Groene Hart in het bijzonder en ook in de Randstad. Ik meen dat daar te weinig aandacht voor is in de Structuurvisie Randstad. Ik dien hierover de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de landbouw een belangrijke beheerder is van het buitengebied in de Randstad;

overwegende dat de landbouw met bollenvelden, koe in de wei en (hoogstam)boomgaarden karakteristieke waarde heeft voor de Randstad;

overwegende dat de landbouw onder druk staat vanwege relatief moeilijke productieomstandigheden (vernatting, inklinking van veengronden) en vanwege woningbouwplannen in het groen;

verzoekt de regering, duidelijke kaders aan te geven voor de landbouw en indien nodig de landbouw als beheerder van het landschap in de Randstad te ondersteunen;

verzoekt de regering, een kaart op te nemen waarop een agrarische hoofdstructuur staat opgenomen in de Randstad,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Vermeij, Neppéus en Wiegman-van Meppelen Schepink. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 34 (31089).

Mevrouw **Vermeij** (PvdA): Voorzitter. Ik wijs op het beschermingsregime van het Groene Hart. Mijn collega Neppéus zal daarover mede namens mij een motie indienen. Wij zijn langzamerhand tot de conclusie gekomen dat het Nationaal Landschap, dat overigens geen beschermingsregime is, toch onvoldoende

bescherming biedt voor delen van het Groene Hart. Wij roepen de minister op om daar nog eens zorgvuldig naar te kijken. Het hoeft de minister niet te verbazen dat het antwoord dat zij geeft mijn fractie teleurstelt. Ik zeg dit ook in dit kader, omdat de Zuidplaspolder zo'n hapje uit het Groene Hart is in het licht van de woningbouwplannen aldaar. Ik stel voor dat wij op een later moment, als het over de Nota Ruimte gaat, hierover spreken. Dan kom ik op het blokje van de metropolitane parken. In eerste termijn is hierover uitgebreid van gedachten gewisseld. In haar antwoord noemde de minister toen het voorbeeld van Midden-Delfland. Zij kon het niet beter treffen dan door dat voorbeeld te noemen. Wat is namelijk het geval bij Midden-Delfland, analoog aan de metropolitane parken? Dat is helemaal geen groen met luxe villa's erin. Het is een gebied dat onder een reconstructiewet is gevallen en waarin heel veel overheidsgeld is gestopt. Het plan dat de minister in dit stuk verwoordt, verhoudt zich in dat opzicht dus niet tot het, wat mijn fractie betreft zeer goede, voorbeeld van Midden-Delfland. Ook eerder heeft de PvdA-fractie zich al uitgesproken voor groene ruimtes en groene parken. Juist in deze structuurvisie, door parken als Hyde Park en Central Park te noemen en tegelijkertijd daarbij een beeld te schetsen als waren het groene ruimten van stad naar landbouw waarin private partijen mooie huizen kunnen bouwen, spreekt mijn fractie niet aan. Het is een ambigue term, zoals die er nu in staat. Die term levert alleen maar nadelen op en geen voordelen, hoewel een aantal principes, zoals landschapsonwikkeling, zeer door mijn fractie worden gesteund. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat in de structuurvisie het begrip metropolitane parklandschappen is opgenomen, maar niet gedefinieerd is;

overwegende dat dit begrip in de structuurvisie vergezeld gaat met beelden als Hyde Park en Central Park, wat een verkeerd beeld schetst en geen recht doet aan de bedoeling;

overwegende dat de structuurvisie een eenduidige ruimtelijke rijkvisie op de Randstad zou dienen te geven waaraan initiatieven van particulieren en bestuurders getoetst kunnen worden;

verzoekt de regering, het begrip metropolitane parklandschappen te schrappen uit de Structuurvisie Randstad 2040 en de uitvoeringsalliantie te hernoemen tot uitvoeringsalliantie landschapsonwikkeling,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Vermeij, Wiegman-van Meppelen Scheppink, Neppérus en Van Heugten. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 35 (31089).

Mevrouw **Vermeij** (PvdA): Ik wil nog twee opmerkingen maken, voorzitter. De eerste gaat over kwaliteit en verdichting. Wat de PvdA-fractie betreft gaan wij met deze structuurvisie toch een nieuw tijdperk in. Van een door getallen gedomineerde ruimtelijke ordening naar een door de kwaliteit gedomineerde ruimtelijke ordening, een ruimtelijke ordening die zich laat leiden door het groen en het blauw, door de open ruimte en de omgeving, en die vanzelfsprekend dus leidt tot verdichting, om er zo voor te zorgen dat wij in een duurzaam land blijven wonen. Mevrouw Wiegman-van Meppelen Scheppink zal daarover nog een motie indienen. Over de kwantitatieve woningbouwopgave hebben wij ook nog een motie, omdat daar nog een hele slag te maken is. Dat is de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat in de Structuurvisie 2040 de huidige kwantitatieve woningbouwopgave is opgenomen van 500.000 woningen;

overwegende dat deze opgave tussentijds moet kunnen worden herijkt;

overwegende dat de kwantitatieve woningbouwopgave moet worden gezien in relatie tot de kwalitatieve woningbouwopgave en de kwaliteit van de open ruimte om zo mensen in de Randstad een aangename en duurzame leefomgeving te bieden;

verzoekt de regering, de woningbouwopgave elke vijf jaar te evalueren en eventueel bij te stellen en voor de eerstvolgende periodieke herijking van de kwantitatieve woningbouwopgave toetsingscriteria te ontwikkelen op basis van de beoogde kwaliteit, zodat de opgaven per gebied in samenhang kunnen worden gezien en deze mee te nemen in een vijfjaarlijkse Randstadbrief,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Vermeij, Wiegman-van Meppelen Scheppink en Van Gent. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 36 (31089).

De heer **Van Leeuwen** (SP): Mevrouw Vermeij noemt het kwaliteitsbegrip in de motie. Wie gaat dat toetsen? Zij noemt zelfs criteria. Wie gaat die kwaliteitscriteria vastleggen?

Mevrouw **Vermeij** (PvdA): Ik verzoek de regering om die te maken en die voor te leggen aan het parlement.

De heer **Van Leeuwen** (SP): Ik wil hier niet de discussie over de welstandstoets overdoen, maar ik heb betoogd dat kwaliteit er bovenop moet. Dat is prima, dat vinden wij allemaal. Het is wel lastig, omdat het per definitie een subjectief begrip is. Wilt u werkelijk zeggen dat de

rijksoverheid de kwaliteitscriteria in een nota gaat vastleggen?

Mevrouw **Vermeij** (PvdA): Nee, dat bedoel ik niet. Wij delen de mening dat het getallenfetisjisme onder bestuurders soms ver afstaat van de werkelijkheid – “ik heb een opgave van zoveel duizend woningen” – en dat wij daar veel te lang in zijn blijven hangen. Met deze motie beoog ik om er iets anders aan toe te voegen. Ik ben het volledig met u eens dat het ingewikkeld is. Dat wij niet alle woningbouwopgaven op kwaliteit gaan toetsen, weet ik niet. De heer Van Leeuwen gaat een stap verder, namelijk hoe dat vervolgens in de uitvoering tot stand te brengen. Dat vraag ik ook, maar ik vind dat wij de tijd moeten nemen om een debat te voeren over de vraag op welke wijze dat het beste tot stand kan worden gebracht. Maar allereerst heb ik een heel simpele vraag aan deze minister. Wij moeten van dat getallenfetisjisme af en wij moeten veel beter en veel accurater met al die opgaven omgaan, waarbij kwaliteit wat ons betreft een zeer belangrijke rol moet kunnen spelen. Op de vraag op welke wijze dat vormgegeven zal worden, heb ik geen pasklaar antwoord en volgens mij u ook niet. Maar laten wij met z'n allen het komende jaar de tijd nemen om er een antwoord op te vinden.

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik sluit mij helemaal aan bij de opmerking van mevrouw Vermeij. Maar is zij niet bang dat, zolang wij toch nog in de structuurvisie een kwantitatieve opgave laten staan, alle plannenmakers daaraan steeds hun houvast zullen ontlenen: maar wij moeten nog 10.000 woningen hier en wij moeten nog 40.000 woningen daar? Is het dan niet beter om in de structuurvisie de kwantitatieve opgave, het getal van 500.000, te schrappen en in te wisselen voor een indicatieve prognose op basis van demografische ontwikkelingen? Op die manier kunnen wij dat enorme gepush dat er nog zoveel woningen moeten worden gebouwd beter het hoofd bieden.

Mevrouw **Vermeij** (PvdA): Daarom staat in de motie een verzoek om elke vijf jaar te kijken naar dat getal. Dit getal is direct doorgetrokken vanuit de Nota Ruimte. Een structuurvisie zonder getal lijkt mij ook niet relevant. Dat kan namelijk leiden tot veel meer dan wel veel minder woningen, dus er moet een leidraad zijn. Alleen moeten wij er heel zorgvuldig naar kijken. Het moet ook niet te lang in de lucht blijven hangen; vandaar het verzoek om er iedere vijf jaar naar te kijken. Wij zullen er iets aan toe moeten voegen. Dat is de wens.

Wij hebben hier niet gesproken over de bestuurlijke constellatie. Eigenlijk is dat maar goed ook, want in de ruimtelijke ordening komen er vaak oplossingen zoals een gebiedsautoriteit of “laat die gemeenten dan beter samenwerken”.

Ik wil nog een zin kwijt, ook over de relatie tussen ruimtelijke ordening en openbaar vervoer. Ik heb er in eerste termijn aandacht aan besteed, omdat de infrastructuur en met name het openbaar vervoer zeer leidend zijn voor de wijze waarop wij dit land inrichten. Ik ben zeer verheugd dat het ministerie van Verkeer en Waterstaat bij u intrekt. Dat hokken moet tot iets leiden. Ik stel mij er echt een heel mooi duurzaamheidsministerie bij voor – dat perspectief mis ik nog een beetje in de Structuurvisie Randstad – analoog aan de Duitsers en met name de Fransen, die dat al veel eerder hebben

gedaan. Je ziet er ook de eerste aanwijzingen voor. Ik kreeg vandaag een persbericht uit het KAN-gebied dat men daar bezig is ruimtelijke ordening en openbaar vervoer in gezamenlijkheid aan te besteden. Ik voorzie een zeer mooie relatie. Dat perspectief in deze structuurvisie zou mij nog een lief ding waard zijn.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Voorzitter. Hier valt ook alweer het woord “hokken”. Ik was laatst net als mevrouw Van Gent als invalster bij een AO hokken en keten. Wij hebben toen beiden verrast geluisterd, want daar werd iets anders onder verstaan dan wij dachten.

De **voorzitter**: Bij mevrouw Van Gent en keten kan ik mij van alles voorstellen.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik had gezegd dat het vast ging over samenwonen en lol maken, maar helaas ging het over drankmisbruik.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Ik ga nu toch naar het onderwerp van dit AO toe. Ik dank de minister voor haar antwoorden. Daarmee is een behoorlijk deel van mijn vragen beantwoord. Er zal bijvoorbeeld genuanceerd naar het punt van de hoogbouw worden gekeken. Er blijven voor mij nog drie onderdelen over, waarop ik dan ook steeds een motie zal indienen.

Wij hebben veel gesproken over het Groene Hart. Bijna iedereen heeft vastgesteld dat, als je de kaart van 40 jaar geleden tegenover de kaart van het heden legt, je eigenlijk alleen maar heel treurig wordt. Inmiddels zien wij dat er bij de provincies dingen in positieve zin gebeuren. Daar zal echter harder op moeten worden gedrukt. Er zal af en toe concreet moeten worden gezegd: hier moet maar eens even niet worden gebouwd. Bij de Zuidplaspolder zie je het gebeuren. Er gaat weer een stuk uit. Je ziet dat Utrecht en Schiphol er niet in zitten. Kortom, ik wil bijzondere stukken wat meer gaan beschermen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende:

- dat het Groene Hart steeds meer wordt volgebouwd en dat daarbij zeldzame stukken landschap verdwijnen;
- dat het wenselijk is dat bijzondere stukken van het Groene Hart, vooral waar veenweiden zijn, echte bescherming krijgen en dat daar niet gebouwd mag worden;

verzoekt de regering, dit uit te werken in het deel van de Structuurvisie Randstad 2040 over de groenblauwe delta en in de daaruit voortvloeiende regelgeving,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Neppéus, Vermeij en Wiegman-van Meppelen Schepink. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 37 (31089).

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Voorzitter. In de eerste ronde van dit overleg heb ik gesproken over het belang van de kenniseconomie en de betrokkenheid van universiteiten en hogescholen. Dat is essentieel om de Randstad op een hoog niveau te houden. De minister heeft daarop geantwoord, maar ik wil het in de structuurvisie zelf terugzien.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende:

- dat in het rapport van de OESO over de Randstad is gewezen op het belang van een kenniseconomie en de daarbij behorende universiteiten en hogescholen;
- dat een goede kenniseconomie de positie van Nederland internationaal kan versterken en dat dit onderwerp daarom thuishoort in de Structuurvisie Randstad 2040;

verzoekt de regering, dit alsnog uit te werken in de Structuurvisie Randstad 2040,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Neppérus en Vermeij. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 38 (31089).

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Voorzitter. Voor de Randstad is een goede infrastructuur met wegen, maar zeker ook met openbaar vervoer belangrijk. Hoe gaan wij verder met woningbouw, bedrijvigheid enz.? Dit alles vergt veel investeringen. Dat proef ik wel uit de nota, maar ik wil zien hoe wij hiermee verdergaan.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende:

- dat de Structuurvisie Randstad 2040 goede elementen bevat, maar dat een investeringsagenda met financiering ontbreekt;
- dat vanuit het bedrijfsleven, waaronder de greenports, op zo'n agenda wordt aangedrongen;

verzoekt de regering, dit alsnog uit te werken in de Structuurvisie Randstad 2040,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Neppérus. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 39 (31089).

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Ik denk dat de structuurvisie een goede aanzet bevat, maar ik ga ervan uit dat delen van mijn moties erin worden verwoord. Ik ga er ook vanuit dat alle overheden verder gezamenlijk optrekken.

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik kom terug op de motie over het Groene Hart. Mevrouw Neppérus wil delen van het Groene Hart extra beschermen en noemt daarbij de veenwoudegebieden. Wat betekent dat voor de landbouw in deze gebieden? Zet zij de landbouw daar op slot?

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Wat er is, laat ik staan, maar naar nieuwe plekken moet veel kritischer worden gekeken. Anders staan er zo meteen weer bedrijven of woningbouw enz. Op een aantal punten moeten wij gewoon ophouden. Nogmaals, wat er is, laat ik gewoon zitten.

De heer **Van Heugten** (CDA): U wilt in delen van het Groene Hart de bestaande situatie bevroeren.

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Wij moeten echt bekijken wat zó bijzonder is, dat wij daar niet te laat mogen zijn met het tegenhouden van bepaalde ontwikkelingen. Doe op een aantal punten de zaak op slot. Andere dingen kun je bevroeren. Het gebeurt ook wel eens dat je stukken ruilt. Dat is ook voorstelbaar. Per saldo moet er dan niets bij komen. Het uitgangspunt is: durf de moed te hebben om een aantal zaken aan te wijzen.

De heer **Van Leeuwen** (SP): De gebieden die extra bescherming nodig hebben, moeten worden vastgelegd in de structuurvisie. Volgens mij hebben wij al 50 jaar belangrijke gebieden vastgelegd in de structuurvisie. Hoe denkt de VVD ervoor te zorgen dat dit beschermingsregime geldt? Moet dat opgenomen worden in een algemene maatregel van bestuur? Gaan wij er als Rijk bestemmingsplannen voor maken?

Mevrouw **Neppérus** (VVD): In de motie wordt gesproken over regelgeving. Ik heb de tekst ook zo geformuleerd dat ik het kan terugvinden in de structuurvisie. Dan zal je naar de algemene maatregel van bestuur moeten kijken en daarna ook naar de provincies. Dan kan het niet altijd blijven bij een structuurvisie maar zal het af en toe ook een verordening moeten worden, zodat je het meer dwingend kunt opleggen. Structuurvisies zijn, als het goed is, mooi maar niet altijd dwingend. Ik wil het dus meer dwingend hebben. Dat betekent dat naast de algemene maatregel van bestuur, de provincies er verder mee aan de slag gaan en ze de ministers daarop mogen aanspreken. En als dat laatste niet gebeurt, doen wij dat zeker als Kamer. In de Voorloper zitten zeker goede dingen, maar het is van belang dat je die dan ook in provinciale verordeningen terugvindt.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Voorzitter, ik ken uw mildheid. Ik hoop dat ik in ieder geval de ruimte krijg om mijn moties in te dienen en daarnaast nog een viertal korte opmerkingen te maken.

Mijn eerste motie betreft het verdichtingspercentage.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat verdichting steden verlevendigt, bijdraagt aan behoud van open ruimte en groen en de mogelijkheden voor hoogwaardig openbaar vervoer vergroot;

constaterende dat het kabinet op blz. 68 van de structuurvisie uitgaat van een verdichtingsambitie van gemiddeld 40% binnen het bestaand bebouwd gebied van 2000;

overwegende dat veel gemeenten een hogere ambitie nastreven en in de Zuidvleugel afspraken zijn gemaakt voor een verdichtingsopgave van 60%;

overwegende dat het College van Rijksadviseurs een binnenstedelijke verdichtingsopgave van 80% haalbaar acht;

overwegende dat het verdichtingspercentage volgens het MNP tot 2020 zal afnemen zonder extra inspanningen;

constaterende dat het kabinet op blz. 116 van de structuurvisie stelt dat het onderzoek naar de binnenstedelijke ruimte voor woningbouw medebepalend is voor de hoeveelheid woningbouw op nieuwe locaties;

overwegende dat bij verdichting de ambities leidend moeten zijn zodat ook meer complexe locaties in beeld komen;

verzoekt de regering:

- de structuurvisie aan te passen zodat de verdichtingsopgave per regio minimaal 40% en voor de Randstad als geheel gemiddeld 60% wordt;
- verder onderzoek te verrichten naar de mogelijkheid van een verdichtingsopgave rond de 80%, zoals geadviseerd door het College van Rijksadviseurs,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Wiegman-van Meppelen Scheppink, Vermeij en Van Gent. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 40 (31089).

De heer **Van Heugten** (CDA): In het kader van de ruimtelijke ordening en de Randstadvisie wordt er vaak over gesproken dat er zuinig moet worden omgesprongen met het groen in de steden en dat dit niet ten prooi mag vallen aan verdergaande verstedelijking en versterking. Wij zijn ook van mening dat de balans in de stad en regio beter moet, zodat ook in de steden de mensen met hogere en middeninkomens er blijven wonen en er ook een grondgebonden woning kunnen verwerven. Bent u niet bang dat u deze twee ontwikkelingen, het behoud van groen in de stad en voldoende woningaanbod voor hogere en middeninkomens in de steden, onmogelijk

maakt door een verdere verdichtingsopgave voor te leggen?

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Nee, bangheid past sowieso al niet bij mij. Naast deze motie kunt u mijn steun ook terugzien als het gaat om de versterking van het Groene Hart. Dat groen moet er blijven en moet ook bereikbaar zijn. Het gevaar is juist veel meer dat steden maar blijven uitleggen en dat er straks geen Groene Hart meer over is en dus ook geen recreatiegebieden meer. Als het gaat om de verdichting is mijn uitgangspunt niet dat alle bestaande groen in de stad geplaveid moet worden en er stenen moeten komen. Het gaat mij veel meer om de creatieve ideeën zoals die door het College van Rijksadviseurs naar voren zijn gebracht. Ga creatiever om met de mogelijkheden en ga kijken wat je kunt doen met gemeenschappelijke tuinen en lichte stapeling. Wat kun je bijvoorbeeld ondergronds realiseren? Wat kan je eventueel doen met de ruimte boven de snelwegen? In steden zie je vaak dat braakliggende terreinen aan het verrommelen zijn omdat het kostentechnisch gezien niet aantrekkelijk is om er iets mee te doen. Het is immers veel gemakkelijker om naar een andere locatie te gaan om uit te breiden. Ik meen dat er juist van deze percentages een goede prikkel uitgaat om effectief met groen en met stenen verder te gaan.

De heer **Van Heugten** (CDA): Mevrouw Wiegman geeft als voorbeeld het transformeren van oude bedrijventerreinen naar nieuwe woningbouwlocaties. Dat scheidt inderdaad ruimte voor nieuwe woningbouw, maar dan moeten er wel buiten de stad nieuwe zoeklocaties voor bedrijventerreinen gevonden worden. Ik ben bang dat zij zich hiermee in een enorme ruimtelijke klem manoeuvreert, waarbij wij allemaal de hoogte in gaan en op flatjes moeten gaan wonen. De creativiteit van mevrouw Wiegman is natuurlijk wel groot, maar boven de snelweg kunnen gezinnen met grondgebonden woningen niet wonen. Dat snappen zelfs de rijksadviseurs nog wel. Het moet uit de lengte of uit de breedte komen. Is mevrouw Wiegman niet bang dat met het opschroeven van de verdichtingsopgave de stad te weinig ruimte biedt voor kwalitatief en grondgebonden wonen en dat er te veel druk zal ontstaan om de open ruimtes in de stad verder te "verstenen"?

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Nee, daar ben ik niet bang voor. De heer Van Heugten stelt het heel zwart-wit, het moet uit de lengte of uit de breedte komen, terwijl ik vind dat je creatief moet zijn. Je moet kijken naar een combinatie van factoren, de mogelijkheden van stapeling. Die mogelijkheden zijn echt nog lang niet uitgeput. Hoeveel panden staan er niet op bedrijventerreinen van maar een enkele laag met een parkeerterrein eromheen? Dan besluit men vaak om verder te gaan naar het volgende gebied, terwijl er veel meer te doen valt met stapeling, zonder dat je meteen in allerlei vreselijke Bijlmerprojecten hoeft terecht te komen. Er is echt veel meer mogelijk.

De heer **Van Leeuwen** (SP): Ik heb veel sympathie voor de motie van mevrouw Wiegman. Het probleem is ook door de SP-fractie onderkend. Wij hebben een motie ingediend over het toepassen van de SER-ladder, omdat je daarmee veel meer maatwerk kunt leveren. In

sommige gemeenten kan het wel prima, maar in andere gemeenten kun je het niet dwingend opleggen omdat het dan echt ten koste gaat van de leefbaarheid, groen en speelgelegenheden. Is het niet veel slimmer om die SER-ladder toe te passen, want dan kun je bijna per gebied die afweging maken zonder dat dwingend op te leggen? Nogmaals, ik kan mij prima vinden in de intentie, maar ik voel ook wel iets voor het argument van de heer Van Heugten dat het geen verkokerd nastreefbaar doel moet zijn dat dwingend wordt opgelegd.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Ik heb heel bewust in de motie een variatie aangebracht. Wij willen niet dat overal in de Randstad opeens moet worden voldaan aan die norm van 80%. Daar doelen wij heel gericht op bepaalde locaties waarvoor het college van rijksadviseurs mogelijkheden ziet. Er zijn steden die zelf al actief aan de slag zijn gegaan met de genoemde 60%. Dus het is ook een kwestie van kunnen aansluiten bij bestaande ontwikkelingen. Ik vind het een interessante gedachte om de SER-ladder toe te passen. Ik heb zelf ook al eens geopperd om die SER-ladder niet alleen bij de bedrijven-terreinen toe te passen maar ook rondom woningbouw. Ik heb dus sympathie voor die suggestie. Ook heb ik aandacht voor het Groene Hart, om van daaruit een bepaalde tegendruk te organiseren. Misschien is dit een mooi moment om over te gaan naar mijn volgende motie die betrekking heeft op het financieel mogelijk maken van zaken in het kader van regionale verevening.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er grote verschillen zijn in de verdichtingsambities en resultaten van de verschillende regio's;

overwegende dat de kosten van verdichting richting 2040 zullen toenemen;

overwegende dat de kosten van inbreidingsprojecten voor ontwikkelende partijen vaak hoger zijn dan voor uitleglocaties en er vaker sprake is van een onrendabele top;

overwegende dat de maatschappelijke baten van inbreidingsprojecten hoger zijn dan van uitleglocaties;

constaterende dat de VROM-raad een meer verplichtende vorm van regionale verevening adviseert;

verzoekt de regering, een uitvoeringsalliantie verdichting te starten en daarin:

- financieringsconstructies te onderzoeken die bijdragen aan de verdichtingsambitie, waarbij rijksmiddelen effectief worden ingezet;
- mogelijkheden te bezien om koploperregio's te belonen;
- te onderzoeken of een van de nieuwe sleutelprojecten gericht kan zijn op verdichting;

en de Kamer hierover binnen een jaar te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Wiegman-van Meppelen Scheppink, Vermeij, Van Gent en Neppérus. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 41 (31089).

Ik wijs mevrouw Wiegman erop dat zij bijna door haar tijd heen is.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik heb u eerder op uw mildheid aangesproken. Ik zou in ieder geval graag mijn moties willen indienen.

De **voorzitter**: U mag alleen nog de moties indienen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat met het instrument migratiesaldo nul kleine kernen ruimte wordt geboden om te bouwen voor de eigen bevolking;

constaterende dat dit over het algemeen resulteert in bouwen voor een veel kapitaalkrachtigere vraag dan vanuit de eigen gemeente komt;

constaterende dat er in de Structuurvisie Randstad 2040 wel aandacht is voor middeldure en dure bouw in de steden, maar niet voor betaalbare bouw op het platteland;

constaterende dat migratiesaldo nul herstructureringsopgaven van kleine kernen binnen de rode contour kan belemmeren als deze boven het migratiesaldo nul uitkomen;

overwegende dat migratiesaldo nul een kwantitatief instrument is terwijl er behoefte is aan een meer kwalitatief instrument;

verzoekt de regering, nieuwe instrumenten voor de kleine kernen te onderzoeken ter vervanging van of in aanvulling op migratiesaldo nul om de bouwambities van gemeenten te toetsen aan de werkelijke kwalitatieve en kwantitatieve vraag van de eigen bevolking, waarbij zowel bescherming van de open ruimte als de leefbaarheid van de kernen wordt ondersteund vanuit een gebiedsgerichte aanpak, met inachtneming van de totale woningbouwopgave op basis van migratiesaldo nul in de betreffende regio;

verzoekt de regering, deze nieuwe instrumenten op te nemen in de AMvB Ruimte en de aankondiging van het onderzoek naar dit nieuwe instrumentarium op te nemen in de Structuurvisie Randstad 2040,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Wiegman-van Meppelen Scheppink, Vermeij en

Neppéus. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 42 (31089).

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik wil ook nog graag een motie indienen over duurzaamheid, niet om maar even een duurzame vlag op dit verhaal te planten, want het gaat mij echt om de plan-MER. Op pagina 72 staat duidelijk dat de afstand tussen de structuurvisie en de duurzaamheid van de kabinetsvisie groot is. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat uit de plan-MER blijkt dat met de Structuurvisie Randstad 2040 nog niet het gewenste niveau van duurzaamheid wordt gerealiseerd, met name als het gaat om energiegebruik en de milieugevolgen van bereikbaarheid en mobiliteit;

verzoekt de regering, bij de verdere uitwerking van de Structuurvisie Randstad 2040 de duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren zodat duurzaamheid een unique selling point van de Randstad wordt en de Kamer hierover uiterlijk in 2010 te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Wiegman-van Meppelen Scheppink, Van Gent en Vermeij. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 43 (31089).

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Voorzitter. TNO adviseert de benchmark Randstad regelmatig uit te voeren. Hierbij zou wat betreft de ChristenUnie een zekere verdieping moeten plaatsvinden wat betreft de vraag met welke regio's de Randstad moet concurreren en op welke gebieden de Randstad daarbij zou moeten excelleren. Graag krijg ik de toezegging dat een dergelijke benchmark elke vijf jaar wordt gedaan. Verder verwijs ik graag naar de motie over de woningbouwopgave die ik samen met de PvdA heb opgesteld en waarin wordt gevraagd om een vijfjaarlijkse Randstadbrief.
Voorzitter. Ik sluit vandaag niet af met een gedicht, ik moet u teleurstellen.

De **voorzitter**: U stelt mij gerust!

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Ik kan wel melden dat er vorige week in Zwolle een nieuwe stadsdichter is gekozen. Dat is de mevrouw die ik ook in mijn eerste termijn heb genoemd. Ik heb een voorwoord mogen schrijven in haar gedichtenbundel.

De **voorzitter**: Wederom Zwolle als voorbeeld voor het land! Dat zijn wij gewend in dit overleg.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Voorzitter. Ik dank de minister voor haar antwoorden. Haar schriftelijke antwoorden zetten een aantal zaken nog eens goed op een rij. Ik heb slechts twee moties, maar wil nog wel enkele opmerkingen maken.

Voorzitter. Ik begin met de verdichting. In antwoord op mijn verzoek in eerste termijn om te reageren op het advies van de Commissie van Rijksadviseurs om bij de bouw van 500.000 woningen in de Randstad niet uit te gaan van 40% bouwen in de stad, maar 80%, schrijft de minister dat een dergelijk percentage haar niet aanspreekt. Dat valt mij vies tegen. Vervolgens schrijft zij dat marktomstandigheden en fysieke mogelijkheden immers van gemeente tot gemeente verschillen. Dat is natuurlijk waar, maar ik doelde op een gemiddeld percentage. Bovendien zijn marktomstandigheden niet per se een godsgegeven. De minister heeft daar natuurlijk wel invloed op, bijvoorbeeld door bouwgrond buiten de stad schaars te houden zodat bouwgrond in een gemeente als vanzelf aantrekkelijker wordt. Zij verwijst nota bene zelf naar Leiden en Amsterdam als gemeenten waar de gespannen woningmarkten grote kansen bieden voor verregaande verdichting. Mijn stelling is dat zij invloed op die markten heeft. Het advies van de Commissie van Rijksadviseurs spreekt mij wel aan en ik deel hun opvatting dat hogere ambities wenselijk en haalbaar zijn. Ik heb daarom verschillende moties meeondertekend. Zelf had ik er een voorbereid en dat lijkt nu wat overbodig, maar het lijkt mij toch zinnig als de minister er in haar tweede termijn nog eens nader op ingaat. Nog een enkele opmerking over "groen kan het dak op". De vorige keer heb ik immers een plan gepresenteerd. Ik ben blij met de toezeggingen van de minister, ook in de schriftelijke beantwoording. Met GroenLinks constateert zij dat groene daken en wanden een goede oplossing zijn en een positieve bijdrage kunnen leveren aan een duurzame en leefbare gebouwde omgeving. Ik ben ook blij dat zij bereid is om initiatieven te nemen die nodig zijn om toepassingen van groene daken te stimuleren. Ik kan mij voorstellen dat zij daartoe nog wel enig onderzoek wil doen – zoals zijzelf stelt – in samenspraak met de uitvoeringspraktijk. Ik zou haar wel willen uitnodigen om zich te laten inspireren door onze nota waarin ook allerlei bronnen vermeld staan voor deze materie. Maar hoe lang gaat dat nu duren? Zelf geeft zij aan dat wij het wel leuk zou vinden om snel met een aantal initiatieven aan de slag te gaan. Is het dan niet mogelijk om voor deze zomer met een tussenstand te komen; hoe verloopt dat overleg en wat zullen de verdere stappen zijn? Bij het maken van inschattingen hoeveel bedrijventerreinen er in de Randstad tot 2040 nodig zijn, maakt het nogal wat uit van welke groeiscenario's wordt uitgegaan. De fractie van GroenLinks was net zo tevreden dat wij daarbij op de goede weg waren. Het overspannen Global Economy scenario zou de prullenbak ingaan en wij zouden uitgaan van het wat rustiger Transatlantic Market scenario en toch dook ook dat hogere groeiscenario weer op in de structuurvisie. Nu probeert de minister ons gerust te stellen met de formulering dat zij zich "primair oriënteert op dit middenscenario", maar dat is mij toch iets te zuinig. De berekeningen op grond van het hogere groeiscenario moeten gewoon uit de structuurvisie om te voorkomen dat ze een eigen leven gaan leiden. Daarom heb ik de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat kabinet en parlement onnodige aantasting van landschap door aanleg nieuwe bedrijventerreinen willen voorkomen en herstructurering van bestaande terreinen een impuls willen geven;

constaterende dat het kabinet zich bij het bepalen van de behoefte aan nieuwe bedrijventerreinen "primair oriënteert" op het middenscenario voor groei (Transatlantic Market);

voorts constaterende dat in de Structuurvisie Randstad 2040 ook berekeningen staan uitgaande van het maximale groeiscenario (Global Economy), wat leidt tot een behoeferaming van 4200 ha meer bedrijventerrein (dan in het Transatlantic Market scenario);

draagt de regering op, in de Structuurvisie Randstad 2040 louter behoeferamingen voor bedrijventerreinen op te nemen die uitgaan van het Transatlantic Market scenario,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Van Gent, Wiegman-van Meppelen Scheppink, Vermeij en Van Leeuwen. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 44 (31089).

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Voorzitter. In mijn eerste termijn vroeg ik de minister naar haar bereidheid om in de structuurvisie garanties op te nemen dat mensen die nieuwbouwwoningen betrekken kunnen rekenen op goed openbaar vervoer. Terecht stelt de minister dat er veel te leren valt van fouten uit het verleden. Interessant is wel dat de VROM-raad afgelopen donderdag bij een presentatie in de Kamer benadrukte dat het op dit punt in de Utrechtse wijk Leidsche Rijn grotelijks is misgegaan. Het gaat er bij mij dan ook niet in dat de minister op voorhand in algemene zin geen garanties wil geven omdat er altijd sprake is van specifieke omstandigheden. Ik snap dat eerlijk gezegd niet. Wij weten dat als mensen verhuizen zij juist kritisch naar hun mobiliteitsgedrag kijken. Je kunt op je vingers natellen dat juist als bij het betrekken van de woningen goed openbaar vervoer gegarandeerd is dat de keuze flink kan beïnvloeden. Ik zou de minister dan ook willen vragen om mij een goed voorbeeld te geven van een nieuwbouwlocatie in de Randstad waarbij zij het voorstelbaar acht dat goed openbaar vervoer niet te realiseren valt. Als zij dat niet kan, waarom is zij dan zo huiverig om dit vast te leggen? Ik zou nog een stapje verder willen gaan. Om overheden te stimuleren om te zorgen voor goed openbaar vervoer vanaf het moment dat mensen ergens in een nieuwbouwwijk komen wonen, zou er een wet moeten komen die het verbiedt een nieuwbouwwoning te betrekken als er geen openbaarvervoervoorziening in die buurt is gerealiseerd. Begrijp me goed, dit is niet om jonge

gezinnen te pesten, maar om gemeenten te prikkelen te doen wat zij moeten doen. Wil de minister ingaan op deze redenering? Misschien kan het hokken – of samenwonen zoals de minister het zelf heel keurig noemt – met Verkeer en Waterstaat nog tot mooie dingen leiden. Ik heb begrepen dat er in Denemarken ook een dergelijke invalshoek wordt gekozen.

De heer **Van Heugten** (CDA): Mag ik hieruit afleiden dat mevrouw Van Gent en haar fractie voorstander zijn van de RijnlandRoute om de woningbouwlocatie Valkenburg te kunnen ontsluiten?

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Wij hebben altijd een dynamische invalshoek gekozen in de discussie over Valkenburg. Ik geef toe dat daar een probleem is. Het gaat hier met name om het openbaar vervoer. Ik zal uiteindelijk een afweging maken, maar ik wacht eerst het antwoord van de minister af. Misschien kunnen wij nog tot zaken komen als wij hele, hele, hele goede randvoorwaarden kunnen realiseren. Bij de discussie over het uitgangspunt migratiesaldo nul speelt een kip of het ei-vraag. Bouwen gemeenten omdat hun bevolking groeit of groeit de bevolking omdat gemeenten bouwen? Het beleid is helder. Het verschil tussen de verhuisbewegingen naar en uit het Nationaal Landschap mag maximaal op nul uitkomen. Bouwen mag alleen voor de eigen bevolking. Wat komt hiervan terecht? Ik heb vorige week mede namens de fractie van de Partij van de Arbeid schriftelijke vragen gesteld over deze materie. Ik wil tot slot van mijn bijdrage vandaag de volgende motie indienen. Als de minister een toezegging doet, trek ik die net zo snel weer in. Dit geldt natuurlijk ook voor mijn vorige motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat volgens onderzoek van RIGO Research en Advies in acht van de twintig Nationale Landschappen meer nieuwbouwwoningen gepland staan dan nodig is om te voorzien in de eigen woningbehoefte;

constaterende dat de gemeenten die verantwoordelijk zijn voor deze woningbouwplannen in strijd handelen met het migratiesaldo nul-beleid voor Nationale Landschappen dat het Rijk heeft vastgelegd in de Nota Ruimte;

constaterende dat sommige provincies kennelijk onvoldoende toezien op bouwplannen van gemeenten, waardoor landschappelijke kwaliteiten dreigen te worden aangetast;

draagt de minister op, aan gemeenten en provincies harde getallen voor te schrijven hoeveel woningen zij maximaal mogen bouwen in de Nationale Landschappen en afspraken te maken over de verdeling tussen gemeenten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Van Gent en Van Leeuwen. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 45 (31089).

Mevrouw Van Gent. Begrijpt u dat ik van mening ben dat deze motie vreemd is aan de orde van de dag? Deze motie gaat helemaal over de Nationale Landschappen en niet over de Structuurvisie Randstad 2040. Ik wil niet onaardig doen, maar zo hebben wij toch met elkaar de regels vastgesteld?

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Het lijkt mij toch zinnig om deze motie in te dienen en dat staat mij vrij, meen ik.

De **voorzitter**: Ja, maar het staat mij ook vrij om te zeggen dat iets vreemd aan de orde van de dag is.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik heb in mijn eerste termijn ook aandacht gevraagd voor dit punt. Daarna heeft zich een aantal actuele ontwikkelingen voorgedaan. Het lijkt mij daarom zinvol om deze motie in te dienen.

De **voorzitter**: Wij horen straks wel wat de minister ervan zegt.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Daar ben ik ook heel nieuwsgierig naar.

De **voorzitter**: Ik stel vast dat de motie ondanks mijn opmerking toch nog door vijf leden wordt gesteund.

De heer **Van Heugten** (CDA): Voorzitter. Ik verontschuldig mevrouw Sterk die graag haar tweede termijn had willen afmaken. Door familieomstandigheden – een van haar kinderen ligt in het ziekenhuis – lukt dit niet. Ik probeer het zo goed mogelijk over te nemen. Mevrouw Sterk heeft tijdens de eerste termijn namens de CDA-fractie aandacht gevraagd voor vier punten. Zet de structuurvisie de kwaliteit wel voorop? Maakt deze sterker wat in de Randstad sterk is of kan worden? Respecteert ze de verschillende verantwoordelijkheden van mensen, organisaties en medeoverheden? En is het Rijk zelf betrouwbaar, met andere woorden: is er continuïteit van beleid en met betrekking tot eerder gemaakte afspraken?

Ik loop deze vragen nogmaals langs en trek onze conclusies. Ten eerste: wordt de kwaliteit vooropgezet? Wij vinden dat de structuurvisie een wat sterkere invulling op dit punt had kunnen krijgen. Er bestaat een grote opgave voor het behoud van leefbare steden en dorpen, maar we zien dat vele mensen zouden willen wonen in de Randstad. Daarom is het goed om een slimme verdichting aan te brengen, onder meer in de grote steden. Het CDA heeft keer op keer duidelijk gemaakt dat die verdichting drie aspecten kent: de onbalans tussen stad en omgeving moet worden verwijderd, in de zin dat de beweging van rijke mensen die de stad verlaten en arme mensen die de stad inkomen, moet worden gestopt, dus de voorraad dure en goedkope woningen moet in samenhang met het ommeland worden gecorrigeerd; de hoogbouw moet selectief worden toegepast, op plaatsen waar hoogbouw ook past, dus men moet bijvoorbeeld niet aan de rand van een polder ineens een hoog appartementengebouw neerzetten; en er moet meer aandacht komen voor de

stadsranden en de groene overgang tussen stad en platteland, zodat ook in de beleving de stadsrand voor de toekomst duurzaam kan zijn en niet voortdurend met nieuwe rondjes randwegen en uitwijkgebieden wordt geconfronteerd.

Mevrouw **Vermeij** (PvdA): Voorzitter. Ik ben het echt volstrekt eens met de heer van Heugten, hij heeft het mooi gezegd. Maar als hij wil dat rijkere mensen de stad niet verlaten en wil dat de randen van de stad groen blijven, hoe beargumenteert hij dan de bouw van, bijvoorbeeld, 12.000 woningen in de Zuidplaspolder, met name in het duurdere segment? Dit is namelijk een typisch en prachtig voorbeeld van een inconsistentie op dit dossier.

De heer **Van Heugten** (CDA): Dat is niet helemaal een tegenspraak, omdat de Zuidplaspolder in de visie van de stad Rotterdam en de regio Rotterdam de functie vervult om mensen met een hoger inkomen aan de stad en regio Rotterdam te kunnen blijven binden. Voor een deel doet Rotterdam dit door te proberen om woningen in het duurdere en middensegment in de stad te realiseren, voor een deel zal het dat in dit gebied doen. Het gaat hierbij overigens niet om 12.000 woningen, maar om aanmerkelijk minder woningen en daar ben ik blij om. Dit past echter wel degelijk in de gewenste overgang tussen platteland en stad. Je kunt namelijk ook níét bouwen in de Zuidplaspolder, maar dan komen er nog grote torens bij in Rotterdam – de verdichtingsopgave moet men immers ergens kwijt – ofwel de verdichtingsopgave wordt dan niet gehaald. Bij interruptie heb ik net al duidelijk gemaakt hoe wij daartegen aankijken.

Mevrouw **Vermeij** (PvdA): In dat geval zie ik nog een klein lichtpuntje, want u zegt "niet helemaal" een tegenspraak, dus toch wel een beetje. U probeert Rotterdam op te rekken tot aan de grenzen van Gouda. Dat vind ik een interessante optie, zo had ik er nog niet over gedacht en zo zou ik er ook niet over willen denken: bestuurlijk is dat namelijk niet het geval, want het gaat om een heel ander en wijdvertakt net. Hoe dan ook, ik zie wél een volstreekte tegenspraak tussen uw inleiding en hetgeen men in de Zuidplaspolder, op 7 meter onder NAP, van plan is te gaan doen. Daarmee worden de rijke milieus uit de stad gehaald, terwijl die juist zo nodig zijn om de stad leefbaar te houden.

De heer **Van Heugten** (CDA): U kiest heel selectief een bepaalde locatie, maar mij gaat het om het algemene beeld. Ik snap dat u naar de discussie over de Zuidplaspolder verwijst en ga de discussie daarover ook graag met u aan, maar die lijkt me buiten de orde van dit moment. Toch houdt ons principe stand dat steden veel meer naar de balans met de ommelanden moeten kijken en in hun stedenbouwkundige structuur hun woningvoorraad moeten corrigeren. Natuurlijk kun je twisten over de vraag in hoeverre de Zuidplaspolderkwestie valt binnen regiogrenzen en de correctie plaatsvindt binnen regiogrenzen. We beginnen ook niet met een blanco kaart; was dat af en toe maar zo, dan konden we alles uitwissen en opnieuw beginnen. Er is dus sprake van een hele historie. Ik ben met u eens dat de Zuidplaspolder een voorbeeld is van een kwestie waar haken en ogen aan zitten, maar ga niet zo ver als u om te zeggen dat daar geen woningen zouden mogen komen.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Voor de ChristenUnie geldt als een van de grootste haken en ogen op dit moment het bericht dat het aantal woningen verder naar beneden is bijgesteld. Enerzijds is dat positief in relatie tot het ruimtegebruik en anderzijds is dat zorgelijk omdat er waarschijnlijk geld is voor een weg en de ontsluiting terwijl er geen geld is voor hoogwaardig openbaar vervoer. Openbaar vervoer zal in een gebied met zo weinig woningen niet renderen. Wat vindt u van die ontwikkeling?

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik krijg het idee dat wij de Zuidplaspolder op bestemmingsplanniveau gaan inkleuren. Het onderwerp is de Structuurvisie Randstad 2040. In het algemeen heb ik aangegeven waar de CDA-fractie de nadruk op legt in relatie tot de kwaliteit van woningbouw, hoogbouw, stadsranden, verdichting en groen in de steden. Bij geïsoleerde projecten als de Zuidplaspolder wil mijn fractie zoveel mogelijk recht doen aan die principes, maar het project van de Zuidplaspolder kan niet vandaag de dag helemaal opnieuw worden ingekleurd.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Het is niet mijn bedoeling om vandaag specifiek stil te staan bij de Zuidplaspolder. Dat project lijkt echter een typisch voorbeeld te gaan worden van een uitleglocatie. Er moet veel overhoop worden gehaald voor een klein aantal woningen terwijl dat niet zal bijdragen aan een versterking van het openbaar vervoer in de Randstad. Daarvoor zijn er gewoon te weinig woningen. In een dergelijk geval zou van hogere verdichtingspercentages een sterkere prikkel uitgaan zodat er andere keuzes zouden worden gemaakt.

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik constateer dat u hogere aantallen in de Zuidplaspolder wilt. Dat kan.

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Voorzitter. Ik ben met de heer Van Heugten eens dat aan die Zuidplaspolder haken en ogen zitten en dat er niet helemaal bij nul opnieuw kan worden begonnen. Wat vindt hij echter van het feit dat het gebied een aantal jaren terug nog tot het Groene Hart behoorde en het op een gegeven ogenblik daaruit is gehaald? Staat ons dat met meer gebieden te wachten als wij niet opletten?

De heer **Van Heugten** (CDA): De tijd heeft zijn werk gedaan. De mate van verdichting en verstedelijking is overal in Nederland toegenomen. Dat is ook heel logisch gelet op het aantal woningen dat in de afgelopen 30, 40, 50 jaar gebouwd is. Dat geldt ook voor het Groene Hart. Ik vind het dus moeilijk om antwoord te geven op de vraag "wat vindt u ervan dat dit gebeurd is met het Groene Hart". Het Groene Hart is geen museum. Het is geen Nachtwacht die alleen achter glas mag worden bekeken en niet mag worden aangeraakt. Het is een leefbaar, dynamisch gebied waarbij de aandacht niet alleen uitgaat naar de inrichting en de kwaliteiten maar ook naar de leefbaarheid. Dat geldt voor de landbouwers in het gebied, voor de stedelijke recreanten en voor de bewoners. Voorzitter. Ik zal mijn tekst wat inkorten. Aangezien de voorgaande woordvoerders de structuurvisie al ruimschoots verbouwd hebben met een groot aantal moties voeg ik er nog een aantal aan toe. Over de

kwaliteit wil ik een statement maken namens mijn fractie. Om het dogma van bouwaantallen te doorbreken, wil de CDA-fractie het aantal van 500.000 woningen, zoals dat thans opgenomen is, eruit halen. Ik dien daarom de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er een grote opgave ligt voor het behoud van leefbare steden en dorpen ook in de toekomst;

overwegende dat de structuurvisie primair een kwalitatief sturende visie wil zijn;

overwegende dat bij de afspraken tussen de mede-overheden over woningbouwopgaven kwaliteit leidend moet zijn boven kwantiteit;

overwegende dat de minister aangaf dat de 500.000 woningen geen vast gegeven zijn maar ruime marges heeft en dus niet leidend kan zijn;

verzoekt de regering, het noemen van de 500.000 woningen uit de structuurvisie te schrappen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Van Heugten en Sterk. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 46 (31089).

De heer **Van Heugten** (CDA): Voorzitter. Een ander aspect is de krimp. Wij hebben in de eerste termijn aangegeven dat wij vinden dat er in deze structuurvisie onvoldoende aandacht is voor krimp. De minister is daar in haar brief verder op ingegaan, waarvoor dank. Wij zijn echter nog niet helemaal overtuigd. Het blijkt in meerdere regio's dan alleen het vaak genoemde Limburg zo te zijn dat er krimp zit aan te komen, ook in de Randstad. Onlangs heeft mijn collega Van Dijk dat op een andere plaats ook aangetoond, waar het gaat om de afname van leerlingenaantallen. De minister lijkt daarvan minder overtuigd; vandaar de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat uit onderzoek blijkt dat de krimp in hoger tempo en op meer plaatsen dan tot nu toe aangenomen plaatsvindt, terwijl er nog wel investeringen worden gedaan;

overwegende dat de woningbouwopgave in de Randstad dus lager zou kunnen liggen dan nu is ingeschat vanwege de voortschrijdende krimp;

overwegende dat voorkomen moet worden dat bij de woningbouwopgave in de Randstad de verkeerde bandbreedte wordt aangehouden;

verzoekt de regering, een vergelijkend onderzoek te doen naar de demografische ontwikkelingen in delen van de Randstad en in gebieden als Zeeuws-Vlaanderen, Twente en de Veluwe en naar het effect van recente en voorziene regionale migratiebewegingen hierop en de opgave in de Structuurvisie Randstad 2040 daarop aan te passen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Van Heugten en Sterk. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 47 (31089).

De heer **Van Heugten** (CDA): Voorzitter. De tweede vraag was: maakt deze structuurvisie sterker wat sterk is of kan worden? de nadruk op Amsterdam wordt gebaseerd op analyses van de huidige situatie, maar juist voor een langetermijnvisie is de analyse van de bestaande situatie veel te beperkt. Er moet juist ook naar de toekomst worden gekeken en er moet aandacht zijn voor aanwezig potenties in de andere steden van de Randstad en in de aangrenzende gebieden. Daarbij zou er minder over steden en meer over economische clusters moeten worden gesproken. De minister heeft aangegeven dat zij ook gaat kijken naar ontwikkelingen in andere gebieden. Zij heeft aangegeven te willen denken op verschillende schalen, maar voor wat betreft economische ontwikkelingen vinden wij dat te weinig, zeker omdat er een verband wordt gelegd tussen economische ontwikkelingen van woningbouw en woningbouw. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de economische groei in Nederland de laatste decennia niet alleen in de Randstad heeft plaatsgevonden, maar vooral ook groot is geweest in gebieden als Noord-Brabant, Gelderland en de stedelijke regio's Zwolle en Assen;

voorts constaterende dat Rotterdam en gebieden ten zuiden daarvan maar ook de IJmond en delen van Zeeland te maken hebben (gehad) met achterblijvende economische groei en meer ontspannen regionale woningmarkten;

overwegende dat vermindering van congestie, c.q. betere openbaar vervoer- en wegontsluiting naar gebieden ten zuiden, oosten, noorden en het midden van de Randstad – gebieden met een relatief ontspannen (wordende) woningmarkt en economische groei – de druk op de woningmarkt en de nieuwbouwopgave in de oververhitte delen van Randstad kunnen verminderen;

verzoekt de regering:

- bij de uitwerking van plannen voor investeringen in

economische sterktes en in woningbouwopgaven aantoonbaar rekening te houden met de kansen en mogelijkheden die genoemde aangrenzende regio's in dat opzicht bieden om woningvraag en economische groei te accommoderen, niet om de overloop te forceren, maar om groeistuipen te faciliteren;
- bij eventueel te ontwikkelen agenda's voor Noord-, Oost- en Zuid-Nederland expliciet aandacht te besteden aan interactie met overige landsdelen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Van Heugten en Sterk. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 48 (31089).

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): U brengt mij enigszins in verwarring met uw verschillende moties. Aan de ene kant hoor ik een pleidooi voor het schrappen van de getallen, maar aan de andere kant hoor ik ook een roep om getallen en om onderzoek naar de vraag hoe het precies zit met de krimp en met de ontwikkelingen. Dan zou je die getallen dus juist nodig hebben. Met steun voor de motie van mevrouw Vermeij zouden wij elke vijf jaar moeten bezien hoe de cijfers zich ontwikkelen en of zij bijgesteld moeten worden. Bent u niet in tegenspraak met uzelf?

De heer **Van Heugten** (CDA): Nee, volgens mij niet. Ondanks de crisis baseren ontwikkelaars, maar ook diverse gemeenten, in hun woonvisies zich op het uitgangspunt dat zij van de minister en de Tweede Kamer 50.000 woningen moeten bouwen, want dat staat in de structuurvisie. Welnu, zij moeten helemaal niets; zij moeten demografische ontwikkelingen faciliteren, waarbij in onze ogen kwaliteit leidend moet zijn. Er moet ook onderzoek worden gedaan naar krimpregio's en naar de vergelijking met de Randstad, maar daarbij gaat het vooral om de effecten van de krimp en om de vraag hoe je die niet ten koste laat gaan van de kwaliteit. Wij stellen namelijk kwaliteit voorop. Als zich krimp voordoet, vragen wij om een adequaat onderzoek naar de effecten daarvan op de kwaliteit in de Randstad. En wij denken dat dit op dit moment nog niet in volle wasdom in de structuurvisie zit.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Natuurlijk staat kwaliteit voorop, maar je hebt toch cijfers nodig? Zeker als je het over krimp hebt, want dat betekent dat er een bepaalde teruggang is, ook in cijfers.

De heer **Van Heugten** (CDA): Ja, maar natuurlijk, mevrouw Wiegman. Er zijn zeer veel cijfers nodig, zeker als het om bevolkingsbewegingen, migratiebewegingen en verhuisbewegingen gaat. Die cijfers moeten wij ook blijven hanteren. Wij moeten ook naar de demografische ontwikkelingen en de migratieontwikkelingen blijven kijken. Die moeten in cijfers uitgedrukt worden, maar als het erom gaat dat wij een opgave hebben in de Randstad, wil ik daar het kwantitatieve gegeven echt ondergeschikt maken. Dat kun je volgens mij alleen maar doen door er heel helder in te zijn. Dus als het gaat om ontwikkelingen volgen en allerlei zaken met elkaar bediscussiëren, vind ik dat prima. Maar als het erom gaat

of er een opgave is voor de Randstad, is bij ons nummer één, twee, drie, vier en vijf kwaliteit. Dan volgt de kwantiteit vanzelf wel. Dat is de redenering erachter. Ik heb nog één motie, die ik hierbij indien, over de variëteit en de aandacht voor kwaliteit van wonen, omdat wij willen dat er meer variëteit bij de planning en in de structuurvisie wordt ingebracht.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat steden en nieuwbouwwijken de laatste decennia steeds meer op elkaar zijn gaan lijken en dat een trendbreuk naar meer diversiteit en duurzaamheid noodzakelijk is;

overwegende dat in ruimtelijkeordeningsvisies ruimte moet zijn voor innovatief en vraaggericht bouwen;

spreekt uit dat bij de uitwerking van de Structuurvisie

Randstad 2040 expliciet aandacht moet zijn voor:

- meer (collectief) particulier opdrachtgeverschap;

- meer vrije kavels;

- toekomstbestendig wonen zoals meergeneratiewoningen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Van Heugten en Sterk. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 49 (31089).

De heer **Van Leeuwen** (SP): Is het juist niet zo dat waarop de heer Van Heugten doelt, verhinderd wordt door het niet in eigendom hebben van grond? Is, met andere woorden, de voorwaarde voor die diversiteit, die concurrentie, die pluriformiteit niet juist dat je als overheid daarin opdrachtgever kan zijn en dus grondbezitter?

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik ben daar soms pessimistisch over, maar in dit geval minder. Door de nieuwe Wet ruimtelijke ordening bereiken wij twee dingen. Ten eerste is de angst van mevrouw Vermeij dat wij met oude bestemmingsplannen blijven zitten binnen een paar jaar opgelost, want iedereen moet binnen een paar jaar geactualiseerde bestemmingsplannen hebben. Ten tweede kunnen wij in die nieuwe bestemmingsplannen en in de exploitatieplannen ook het type woningbouw duidelijk aanwijsbaar maken: vrije kavels, particulier of collectief/particulier opdrachtgeverschap, sociale woningbouw. Die differentiatie kunnen gemeenten in hun bestemmingsplannen nadrukkelijker aanwijzen. Ook als de grond niet in eigendom is van de gemeente kan er dus meer sturend worden opgetreden ten aanzien van het het te realiseren bouwprogramma. Vandaar dat ik denk dat het ook in de uitwerking wel degelijk uitvoerbaar is om deze richtinggevende uitspraak ook door gemeenten te laten uitvoeren.

De **voorzitter**: Daarmee zijn wij gekomen aan het einde

van de tweede termijn van de Kamer. Er zijn 20 moties ingediend. Ik schors de vergadering.

De vergadering wordt van 17.22 uur tot 17.40 uur geschorst.

Minister **Cramer**: Voorzitter. Ik dank de Kamerleden voor de reactie in tweede termijn op de Structuurvisie Randstad 2040. Ik ben ook blij met de positieve reacties op de structuurvisie. Ik zie de reacties uit de Kamer daarom in grote lijnen als ondersteuning van hetgeen ter tafel ligt.

De structuurvisie is geschreven op verzoek van de Kamer, maar ook omdat het kabinet het van groot belang acht om niet alleen voor de Randstad, maar ook voor andere stedelijke netwerken in Nederland een duidelijke langetermijnvisie neer te zetten, zodat we gezamenlijk kunnen werken aan de invulling van de ruimtelijke opgaven die ons te wachten staan, niet alleen in de komende tien jaar, maar ook in de komende dertig jaar. Dit is van groot belang, niet alleen sec voor de ruimtelijke ordening, maar ook voor aanpalende terreinen, die er allemaal mee te maken hebben, zoals de woningbouwontwikkeling, de mobiliteitsontwikkeling en de bedrijventerreinenontwikkeling. We moeten alles in goede harmonie met elkaar doen. Dat geldt natuurlijk ook voor de agrarische ontwikkeling. Vandaar dat we deze structuurvisie zien als een basis, waaraan allerlei sectorale visies nauw gekoppeld zijn. Dat geldt voor deze Randstadvisie, maar ook voor de stedelijke netwerkvisies. Die zijn we ook aan het ontwikkelen.

Ik verdeel mijn betoog in drie blokken. Elk blok begin ik met het beantwoorden van vragen die behoren bij het onderwerp van het blok. Vervolgens geef ik een reactie op de moties die betrekking hebben op het blok. De blokken zijn "algemeen", "rood" en "groen/blauw". Rood staat voor alles wat met de stedelijke opgave te maken heeft. Blauw en groen staan voor alles wat te maken heeft met landschapontwikkeling en agrarische ontwikkeling.

Ik begin met het algemene blok. Mevrouw Vermeij heeft een relevante vraag gesteld over de verouderde bestemmingsplannen. Wij hebben bestuurlijke afspraken gemaakt met IPO en VNG over hoe wij om moeten gaan met verouderde bestemmingsplannen. Op een gegeven moment moet je gaan handelen naar het beleid dat je in gang hebt gezet. Anders blijf je jarenlang zitten met allerlei verouderde bestemmingsplannen. We hebben vastgesteld dat alle bestemmingsplannen per 1 januari 2010 moeten zijn gedigitaliseerd en dat alle updates binnen vijf jaar gereed moeten zijn. De deadline is dus 2013. Ik werk samen met VNG en IPO aan het realiseren van dit doel.

Mevrouw Vermeij zegt terecht dat het een punt van aandacht blijft om ervoor te zorgen dat we geen zaken meer krijgen als in Amstelveen. Daar wordt gewerkt met een sterk verouderd bestemmingsplan, waardoor het op grond van de bestaande bestemmingsplanprocedures niet goed mogelijk is om te besluiten over zaken. Ingrijpen geniet niet mijn voorkeur, maar dit gaan we nu wel doen met de VROM-Inspectie. Ik hoop dit soort voorbeelden te kunnen minimaliseren door de bestuurlijke afspraken met IPO en VNG. Wat we nu als beleid met elkaar afspreken, moeten we zoveel mogelijk nu al in acht nemen. We moeten niet wachten tot 2013. Dat is ook afgesproken met IPO en VNG.

De **voorzitter**: De heer Van Leeuwen en mevrouw Vermeij hebben een vraag. Ik ga wel een quotum instellen. Anders wordt het niks met 20 moties. Vier vragen sta ik toe.

De heer **Van Leeuwen** (SP): Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Drie vragen.

De heer **Van Leeuwen** (SP): Gaat het per opbod?

De **voorzitter**: Ik heb nog even nagedacht. Drie vragen sta ik toe.

Mevrouw **Vermeij** (PvdA): Dan sla ik deze ronde over.

De heer **Van Leeuwen** (SP): Dan doe ik meteen de vraag van mevrouw Vermeij erbij. Mijn vraag is of we digitalisering in 2010 gaan halen.

Minister **Cramer**: De gemeenten en provincies weten het al tijden, dus daar ga ik van uit.

Ik ga door met een volgende vraag van mevrouw Vermeij, namelijk hoe er wordt omgegaan met de moties die bij de Structuurvisie Randstad zijn ingediend. De moties gaan uit van aanpassing van de Structuurvisie Randstad à la een PKB. De situatie van een structuurvisie is echter net wat anders dan die van een PKB. Het herdrukken van een structuurvisie is volgens de nieuwe Wro geen automatisme. Ik wil absoluut aan alle wensen van uw Kamer tegemoetkomen, maar daar gaat het nu even niet om. Ik wil niet een heel bos laten kappen als het niet nodig is. Ik ga ervan uit dat de PKB-procedure niet meer bestaat. Eerst wil ik met de Kamer de moties bespreken. Een aantal daarvan gaat over de uitvoering. Die hebben dus helemaal geen betrekking op een wijziging in deze structuurvisie. Een beperkt aantal moties zal mogelijkerwijs zo'n wijziging met zich meebrengen. Dat kan echter ook in een brief worden geregeld. Als het een beperkt aantal wijzigingen betreft, heb ik een zeer sterke voorkeur voor het niet opnieuw kappen van een bos, maar het toevoegen van een addendum in de vorm van een brief die dan gewoon rechtsgeldigheid heeft. Ik heb dit al zo verwoord in de brief aan de Kamer van 18 maart. Ik begrijp uiteraard dat dit de reden is dat mevrouw Vermeij haar vraag zo heeft gesteld. Maar nogmaals: de meeste moties gaan over de uitvoering,

Mevrouw **Vermeij** (PvdA): Ik ben niet heel erg gelukkig met dit antwoord. Het betekent namelijk dat wij een structuurvisie toegestuurd krijgen, die vervolgens hier uitgebreid bespreken in een notaoverleg, daarover moties indienen die ook wijzigingen betreffen van die structuurvisie, maar dat de minister zegt: het stuk blijft het stuk en er komt slechts een briefje bij dat rechtsgeldigheid heeft. We komen straks nog wel te spreken over een aantal moties. Het is mijn overtuiging dat die moties om net iets meer dan zo'n brief vragen. Ik bepleit daarom toch dat er een nieuw stuk komt waarin een aantal zaken uit de moties wordt verwerkt, met het voorbehoud dat die moties worden aangenomen. Ik stel zo'n nieuw stuk zeer op prijs. De minister kan dat ook digitaal maken. De Kamer heeft het initiatief genomen om te vragen om deze Structuurvisie Randstad. Wij

bespreken dat hier zorgvuldig. Een brief erbij is nou net niet het antwoord dat ik graag had willen horen.

De **voorzitter**: Ik maak de opmerking dat in artikel 2.3, lid 3 van de Wro staat dat de minister de Tweede Kamer schriftelijk op de hoogte brengt van de gevolgtrekkingen die hij aan de behandeling verbindt. Misschien is het goed om nog een opmerking te maken. Dit is de eerste keer dat we zoiets doen. In mijn ogen zou het een goede gewoonte worden als er toch een herdruk plaatsvindt, omdat structuurvisies van groot belang worden geacht door eenieder hier aan tafel.

Minister **Cramer**: Ik ben bereid om dit te doen, daar gaat het niet om. Ik ben echter ook een minister die erg op duurzaamheid is gericht, dus ik wil niet op grote schaal allerlei nieuwe rapporten gaan produceren als het een beperkt aantal wijzigingen betreft. Dat is mijn hoofdpunt. Bovendien is het een beleidsnota. Normaliter als we een beleidsnota in de Kamer bespreken, leidt dat niet tot een wijziging van die beleidsnota. Zo moeten we het vergelijken. Als de Kamer er echter op aandringt, kan ik mij daarin voegen. Er is wat mij betreft geen principieel probleem, maar meer het idee: zo werken de nieuwe structuurvisies, de procesgang is van tevoren gecommuniceerd. U hebt gelijk, voorzitter, dat we de regels nu goed moeten verfijnen met elkaar, opdat dit niet iedere keer aan de orde is. Dan kunnen we er mogelijkerwijs rekening mee houden bij het uitbrengen van het aantal, zodat we niet een enorme oplage laten produceren, terwijl we al weten dat er her en der wat wijzigingen zullen komen.

Mevrouw **Vermeij** (PvdA): Er is mijn fractie en waarschijnlijk wel meer fracties wat aan gelegen dat iedereen die na deze behandeling in de Tweede Kamer te maken krijgt met de structuurvisie, de structuurvisie krijgt waarin alle wijzigingen zijn opgenomen. Hoe de minister het ook verzint – ik ben ook niet voor het kappen van bomen, linksom of rechtsom – het moet in de structuurvisie verwerkt worden. Dit is de eerste keer, laten wij het dus goed doen. Daarin deel ik de mening van de voorzitter. Laten wij ook recht doen aan de behandeling die in dit huis heeft plaatsgevonden.

Minister **Cramer**: Ik begrijp het punt van mevrouw Vermeij heel goed. Laten wij kijken of wij creatief iets kunnen bedenken om zo min mogelijk bos te kappen en toch tegemoet te komen aan haar wens. Laten wij bezien wat dan de beste vorm is, of wij er iets in moeten plakken of wat dan ook. Als het echt niet anders kan, gaan wij nu al over tot een herdruk. Laten wij bekijken wat mogelijk is.

De **voorzitter**: Ik denk ook heel even mee, want ik vind het wel van belang. Een mogelijke vorm is een brief waaruit duidelijk blijkt dat de structuurvisie gewijzigd is. Voor je het weet, zijn er brieven – dat hebben wij in het verleden ook wel meegemaakt – waarbij amper duidelijk is of het oorspronkelijke deel dat uitgebracht is of de brief geldt. Niemand staat er principieel in, maar feitelijk is van belang dat wat de Kamer vaststelt, wordt meegenomen. Daarna is het ook van belang dat iedereen buiten dit huis dat goed meekrijgt en dat er geen verwarring over kan ontstaan.

De heer **Van Leeuwen** (SP): Dit is de eerste keer dat wij het zo doen. Is het niet slimmer om in het vervolg niet eerst een peperduur ding te maken, maar om eerst een concept te bespreken en daarna pas dat ding te maken? Dat lijkt mij een aardige volgorde.

De **voorzitter**: Dat is voor een volgende keer een interessant idee.

Minister **Cramer**: Dan gaan wij terug naar de PKB.

De **voorzitter**: Nee, nee.

Minister **Cramer**: De procedure daarbij was dat wij een concept voorlegden. Ik sta er niet principieel in, maar ik wil alleen dat alle opmerkingen van de Kamer en de moties gehonoreerd worden en dat duidelijk is wat dan geldt. Dat is dus geen punt van discussie. Als wij er een brief aan toevoegen, verdwijnt misschien de brief. Je moet dus iets erin plakken waardoor duidelijk is dat er een soort van addendum is. Ik zal met de mensen hier proberen een creatieve oplossing te vinden en zo veel mogelijk bos te sparen.

Over de publieke grondbank en Almere heeft de heer Van Leeuwen een vraag gesteld. Met de regio werk ik aan de noodzakelijke schaalsprong. Dat weet hij. Daarbij zal ik zeker zijn suggestie betrekken, maar ik kan er absoluut nog niet op vooruitlopen. Het is nog maar zeer de vraag hoe het allemaal gaat verlopen. Ik vraag dus begrip daarvoor.

Ik kom vervolgens bij de moties. Ik zal ze niet per Kamerlid bespreken. De nummers staan erbij. Ik begin bij de motie-Van Heugten/Sterk op stuk nr. 46. Daarin wordt de regering verzocht het noemen van de 500.000 woningen uit de structuurvisie te schrappen. Ik formuleer hier een ontraden. Wij hebben echt een getal nodig. Wij moeten een inschatting van de ruimtevrage hebben, ook om te kunnen anticiperen op ruimteclaims en keuzes. Ik vergelijk het maar met bedrijventerreinen. Men zou toch ook niet willen dat wij daarvoor geen getallen meer noemen, want dan hebben wij ook daar geen houvast voor de planning. Als wij dat doen voor de bedrijventerreinen en als wij consistent willen zijn, moeten wij – met de vinger aan de pols, want je weet niet hoe de prognoses precies lopen – een ruimtevrage definiëren. Ik kom zo nog terug op andere moties die ook in die richting gaan. Natuurlijk moeten wij dat goed monitoren en niet te veel prognosticeren. Daarmee ben ik het eens. Wij moeten echter een getal hebben op basis van de voorliggende cijfers.

Voorzitter. Mevrouw Wiegman heeft een motie ingediend op stuk nr. 43 betreffende het realiseren van de duurzaamheidsdoelstellingen. Volgens de PlanMER zou daar meer gerealiseerd kunnen worden. Daar ben ik het natuurlijk zeer mee eens. Die doelstellingen hebben met name betrekking op energieverbruik en milieugevolgen die in Schoon en Zuinig ook aan de orde zijn. Daarom is deze motie mijns inziens overbodig. De motie spreekt mij aan, maar ik voel mij niet geroepen om daar in deze structuurvisie nader op in te gaan terwijl daar in Schoon en Zuinig ruim aandacht voor is.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Er is aandacht voor, maar ik vraag om een verdere uitwerking op de punten waarover in de PlanMER staat dat de afstand tot het niveau van

duurzaamheid groot is. Dan gaat het niet om zo maar een paar kleine futiliteiten die niet passen in een structuurvisie. Dan gaat het echt om klimaatmitigatie en gebrekkige bereikbaarheid. Wij zullen de PlanMER echt serieus moeten nemen en daar iets mee moeten doen nu wij het over de structuurvisie hebben. Deze motie lijkt mij dus niet overbodig. Ik vind het natuurlijk geweldig als de minister haar ziet als een ondersteuning van beleid, maar zij is niet overbodig, gezien het gestelde in de PlanMER.

Minister **Cramer**: Ik noem de motie overbodig omdat dit onderwerp ruime aandacht krijgt in mijn beleid en omdat het bij een ruimtelijke visie niet de bedoeling is om de duurzaamheidskansen en -effecten door te rekenen. Daarmee zijn wij nu juist bezig in het kader van Schoon en Zuinig op het gebied van klimaat- en energiebeleid. Anders wordt het wel een gigantisch brede nota. Dat is het hoofdpunt.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Dat begrijp ik wel en ik wil ook niet het hele energiebeleid in de deze visie integreren, maar onderwerpen als automobilititeit, energie-intensieve bedrijvigheid en gebrekkige bereikbaarheid hebben een ruimtelijke component waarvan ik een verdere uitwerking verwacht in een MIRT op tal van momenten. Dan zullen die ook in een structuurvisie opgenomen moeten worden als aanknopingspunt.

Minister **Cramer**: Deze structuurvisie gaat over de hoofdlijn. De principes zijn bundelen, ook om de bereikbaarheid zo goed mogelijk vanuit een optiek van duurzaamheid te garanderen, en het houden van open ruimtes. De uitvoering daarvan zal geschieden in het MIRT. De verdere invulling van de woningbouwopgave wat betreft duurzaamheid geschiedt in het kader van Schoon en Zuinig. Wij hebben op weg naar 2020 de opgave om klimaatneutraal te gaan bouwen. Al die zaken zullen bij de verdere uitvoering wel degelijk ter sprake komen. Dan komen er ook afspraken met de verschillende landsdelen over de wijze waarop zij verdergaande klimaatdoelstellingen realiseren. Mevrouw Wiegman en ik delen de ambitie, maar ik ben het niet met haar eens dat dit in de Structuurvisie Randstad 2040 zijn beslag moet krijgen.

Dan kom ik bij de motie op stuk nr. 44 van mevrouw Van Gent betreffende het volledig schrappen van het hoge scenario. Ik denk dat dit ook een kwestie van verduidelijking is. Daarom wil ik eerst uitleggen wat wij in dezen doen in de structuurvisie. Het kabinet oriënteert zich in deze structuurvisie primair op het middenscenario, het Transatlantic Market scenario, maar houdt daarbij altijd een bandbreedte aan. Dat wil echter niet zeggen dat wij plotseling beleidsmatig op een hoog scenario gaan zitten. Nee, wij houden het middenscenario aan als basis, maar wij oriënteren ons voortdurend op de vraag of wij de basis moeten verschuiven omdat de bandbreedte anders uitpakt dan wij hadden geprognosticeerd. De interpretatie van wat u in uw motie stelt, is dus niet terecht en ik moet haar daarom ook ontraden. Voor de beleidskeuze telt het middenscenario en niet het hoge scenario.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik heb natuurlijk niet voor niets die tweede constatering opgenomen. In de

structuurvisie staan berekeningen die uitgaan van dat maximale groeiscenario. Als het om bedrijventerreinen gaat, zou helder moeten worden aangegeven dat van dat Transatlantic Market scenario wordt uitgegaan. Daar bent u het toch volledig mee eens? Ik had gedacht dat u zou zeggen: mevrouw Van Gent, geweldig dat u nu eindelijk eens een motie indient waar ik het helemaal mee eens ben en niet de confrontatie zoekt. U spreekt over bandbreedte en weet ik niet wat, maar u zou deze motie gewoon moeten omhelzen, daar hebt u alle baat bij! En de leefomgeving ook!

Minister **Cramer**: In de motie staat dat er 4200 ha meer bedrijventerrein bij komt dan in het Transatlantic Market scenario. Dat onderdeel van uw analyse klopt niet, want wij gaan niet uit van het Global Economy scenario. De beleidskeuzes zijn helemaal gebaseerd op het midden-scenario. Voor de bandbreedte waarbinnen wij werken, hebben wij wel gebruik gemaakt van mogelijk hogere scenario's voor het geval het anders uitpakt. Dat is dus niet onze inzet. Ik val dus niet over uw ambitie – die deel ik – maar over de manier waarop u het in de motie interpreteert. Daarom probeer ik uit te leggen wat de inzet is van dit kabinet en waarop wij ons baseren.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik blijf het vreemd vinden dat als het gaat om die behoefte van bedrijventerreinen er meer ruimte wordt gevraagd dan mij lief is. Ik heb dat in deze motie willen afkaarten. Ik overigens niet alleen, want deze motie wordt breed ondersteund. Ik moet zeggen dat u mij nog niet helemaal hebt overtuigd.

De **voorzitter**: Mevrouw Van Gent gaat natuurlijk wel over de uitleg van haar motie!

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Daar hebt u een punt!

Minister **Cramer**: Als mevrouw Van Gent de zekerheid wil dat wij ons bij de ontwikkeling van bedrijventerreinen baseren op een Transatlantic Market scenario, dan wil ik wel volmondig zeggen: Ja, daar baseren wij ons op! Ons verschil in interpretatie over dat Global Economy scenario en hoe dat doorwerkt, kan ik nu even niet overzien. Het is wel de reden dat ik op de rem trap als zij het zo interpreteert. Het is niet zo!

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Dat opdragen staat er misschien wat onvriendelijk, laat ik het maar op verzoeken houden. In de motie wordt de regering verzocht om in de Structuurvisie Randstad 2040 louter behoeftes voor bedrijventerreinen op te nemen die uitgaan van het Transatlantic Market scenario. Mijn vraag blijft of de minister daar wel of niet toe bereid is.

De **voorzitter**: Het gaat om het woordje "louter", lijkt mij.

Minister **Cramer**: Voor het beleid gaan wij uit van het Transatlantic Market scenario. Stel nu dat wij in de komende jaren op basis van de ontwikkelingen binnen de bandbreedte anders moeten gaan prognosticeren. Dan schuift alles op. Het Global Economy scenario gaat naar boven of naar beneden en het Transatlantic Market scenario gaat dan ook anders lopen. Het kan dus twee kanten op. Wij hebben in ieder geval een bandbreedte

waarbinnen wij prognosticeren en elke keer proberen wij dat bij te stellen. Het zijn trouwens wel meer vragen: hoe weet je nu dat het die 500.000 is? Elke keer zeggen wij dan dat wij uitgaan van het Transatlantic Market scenario. Daar passen nu bepaalde prognoses bij. Of die over vijf jaar nog hetzelfde zijn, is afhankelijk van de ontwikkeling. Die monitoren wij iedere twee jaar. De Tweede Kamer wordt voortdurend op de hoogte gehouden als wij op grond van de cijfers de bandbreedte moeten variëren. Dit kan ook tot een bijstelling omlaag leiden.

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik vraag een verheldering om te kunnen beoordelen of wij deze motie zullen steunen. De minister heeft een punt als zij zegt dat in de structuurvisie staat welke bandbreedtes er zijn en welke ontwikkelingen en prognoses er zijn, of dit nu woningbouw of bedrijven betreft. Als dat niet meer mag, als het de intentie van de motie van mevrouw Van Gent is dat je de bandbreedte niet meer mag aangeven en dat je niet meer mag onderbouwen waarop de keuze is gebaseerd, zal ik de motie niet steunen. Ik begrijp wel dat de minister zegt dat de uitkomst hetzelfde is, omdat het Transatlantic Market scenario wordt gesteund.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik zal hier een toelichting op geven, want zo wordt het een rare vertoning. Ik zeg dat je moet uitgaan van een bepaald scenario voor bedrijventerreinen. That's it! Dat staat er ook gewoon. Ik wil zeker weten dat de minister dat met mij eens is. De minister zegt nu dat de bandbreedte omhoog of omlaag kan gaan, maar mijn ervaring is dat die eerder omhoog gaat dan omlaag. Ik ben van mening dat wij dit beter en preciezer moeten vastleggen, ook om haar ambities te kunnen waarmaken.

De **voorzitter**: Overigens maakt deze discussie het voor mij zonneklaar dat er een herdruk moet komen. Zo kan geen mens hier nog een touw aan vastknopen. Dit ligt niet aan de vragen en ook niet aan de antwoorden, maar het is gewoon niet duidelijk.

Minister **Cramer**: Voor mij is het heel duidelijk. Ik heb gezegd dat wij ons baseren op het Transatlantic Market scenario. Wij kunnen dit niet helemaal precies formuleren en werken daarom met bandbreedtes. Zo kunnen wij door de tijd zo nodig telkens weer bijstellen. Daar is de Kamer zelf bij, want wij brengen iedere twee jaar een monitor uit. Aan de hand daarvan kan precies worden gevolgd op welke manier wij in die bandbreedtes opereren.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Het scenario kan ook veranderen door gewijzigde omstandigheden. Wat is dan het punt? Dat is ook geen vaststaand gegeven. Ik vind dit niet overtuigend genoeg om te zeggen: ik laat het zitten, want de minister is dezelfde mening toegedaan als ik. Dat is niet zo.

Minister **Cramer**: Een scenario is altijd een inschatting van een mogelijke ontwikkeling. Je weet het niet precies. Wij werken met scenario's vanuit de gedachte: dit zou mogelijk de richting kunnen zijn. Dat is de definitie van een scenario. Wij houden het middenscenario aan, maar dat zal zich altijd ontwikkelen. Je gaat uit van parameters maar die schuiven in de tijd. Dat is de reden

waarom sommigen andere moties hebben ingediend. Zij willen houvast krijgen en weten hoe wij ons in de periode tot 2040 aan de afspraken houden. Nogmaals, elke twee jaar komt er weer een monitor naar de Kamer waaruit precies blijkt wat er aan de hand is. Zo kan worden gevolgd of wij op schema liggen. De Kamer heeft dan elk moment de gelegenheid om aan de bel te trekken en te zeggen: wij willen niet meer, of: wij willen niet minder. Wij doen het bij de bedrijventerreinen ook zo. Daar koersen wij op het Transatlantic Market scenario en kijken ook steeds weer hoe de markt zich ontwikkelt, afhankelijk van economische crises, enz.

In de motie op stuk nr. 36 van mevrouw Vermeij en mevrouw Wiegman wordt de regering gevraagd de woningbouwopgave iedere vijf jaar te evalueren. Deze motie sluit naadloos aan bij het betoog dat ik zojuist hield. Het is een ondersteuning van het beleid. Wij hebben niet iedere vijf jaar een evaluatie, maar iedere twee jaar zijn er in het kader van de Nota Ruimte een monitoring en evaluatie. Ik wil die motie en ook de Randstadmonitor graag benutten om de analyse waarvan in deze motie sprake is, mee te nemen, ook om te voorkomen dat per onderwerp allerlei aparte evaluaties komen. Ik wil deze motie dus zien als ondersteuning van mijn beleid en zeg toe dat ik de inhoud ervan meeneem in de tweejaarlijkse monitor. Een motie over benchmark ging in dezelfde richting.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Ik heb geen motie ingediend, maar wel een vraag gesteld: of u wilde toezeggen om hierbij ook een benchmark uit te voeren.

Minister **Cramer**: Omdat er elke twee jaar al een monitoring is, kunnen we dit zo meenemen; dit komt dus ook in de tweejaarlijkse monitor.

In zijn motie op stuk nr. 30 wil de heer Van Leeuwen de consequenties van bevolkingskrimp laten doorwerken in de Structuurvisie Randstad 2040. De gevolgen die wij hebben kunnen voorzien, zijn al meegenomen. Het PBL brengt deze extra in beeld, dus als er krimp cijfers zijn met nieuwe gegevens zullen deze worden meegenomen in de monitor en de tweejaarlijkse evaluatie. Dit wordt dus uitgebreid betrokken bij de uitvoering van de Structuurvisie Randstad 2040. Ik beschouw deze motie dan ook als een ondersteuning van het beleid.

De motie op stuk nr. 32, ook van de heer Van Leeuwen, verzoekt de regering om voorstellen die de grondpositie van de overheid versterkt, een en ander naar aanleiding van een rapport van de VROM-raad. In mei zal de regering op dit advies reageren. Bovendien verwacht ik nog een advies van de Raad voor Vastgoed Rijksoverheid. Ik wil daarop niet vooruitlopen en daarom ontraad ik nu deze motie. Ik kan wel toezeggen dat ik een reactie van de regering op beide adviezen naar de Kamer zal zenden; dit punt komt dus wel degelijk terug.

De motie van mevrouw Neppéus op stuk nr. 39 verzoekt de regering om alsnog de greenports uit te werken in de structuurvisie. De structuurvisie stelt randvoorwaarden en geeft richting aan het integrale investeringsprogramma van het Rijk. Dat laatste gebeurt via het MIRT. We moeten dus een goed onderscheid maken: de hoofdlijnen, ook van de greenportontwikkeling, zitten heel duidelijk in de structuurvisie, maar de uitwerking daarvan geschiedt in de uitvoeringsagenda in het MIRT. In dat laatste is er een goede integrale afweging, niet

alleen voor binnen de Randstad, maar ook voor daarbuiten. Het MIRT is dus in feite de investeringsagenda. De motie loopt dus ook niet parallel met hetgeen nu aan de orde is; daarom is zij op dit moment overbodig en wil ik haar ontraden.

Nu de motie op stuk nr. 38 over de goede kennis-economie, een motie van de leden Neppéus en Vermeij. Ik betreur het dat de accenten met betrekking tot kenniscentra, als onderdeel van de kennis-economie, in de structuurvisie niet worden herkend. Ik acht de motie, zoals zij nu is geformuleerd, echt overbodig. Collega Plasterk is ook nauw bij deze structuurvisie betrokken, evenals minister Van der Hoeven. Juist ook het punt van de kennis-economie zit heel duidelijk in de ontwikkeling van sterke steden en ook in hoogwaardige economische clusters rond universiteiten en hogescholen in de Randstad. Ik betreur het daarom dat de motie is geformuleerd, omdat ik vind dat dit heel duidelijk uit het verhaal naar voren komt.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Dergelijke formuleringen van de minister verbazen mij toch, om mij maar beschaafd uit te drukken. Het gaat mij erom – dat heeft de minister in eerste termijn ook beantwoord – dat je hier meer accent op zou moeten leggen. Het onderwerp staat erin. Als wij het allemaal zo belangrijk vinden, verwacht ik die elementen, ook als zij van andere ministers zijn, in dit stuk en wil ik niet naar een andere nota worden verwezen. Ik hecht dus nog steeds zeer aan de formulering. Eigenlijk had ik gehoopt dat de minister iets meegaander zou worden, want dit stelt mij gewoon teleur, en mevrouw Vermeij ook, die zich hierbij garne aansluit.

Minister **Cramer**: Laat ik dan de toonzetting anders kiezen: ik vind het een heel sympathieke motie.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Begint u daar dan mee!

De **voorzitter**: Meestal is dat het begin van het doodknuffelen.

Minister **Cramer**: In principe vind ik het heel goed dat u hiervoor aandacht vraagt. De aandacht die in het voorliggende stuk ook hieraan gegeven wordt, is in hoofdlijnen mijns inziens de aandacht die het behoeft in deze fase, maar ik ben het volstrekt met u eens dat wij als wij dit gaan uitwerken – dat is ook weer een kwestie van uitvoeringsallianties, MIRT-opgaven enzovoort – een nadere invulling moeten geven aan wat dit dan concreter betekent. Maar voor de structuurvisie in hoofdlijnen is in ieder geval de inzet van het hele kabinet geweest om de kennis-economie als opgave er heel duidelijk in te zetten.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Ik denk dat mevrouw Vermeij en ik nu met iets meer tevredenheid hebben geluisterd. Ik krijg zo langzamerhand het gevoel dat de minister wat aarzelt met de termen die in de structuurvisie zelf moeten staan. Als zij zou lezen "bij de uitvoering", begrijp ik dat zij er dan wel mee uit de voeten kan? Dan willen wij overwegen of wij de tekst van de motie zullen aanpassen.

Minister **Cramer**: Dan vind ik het een supersympathieke motie!

Ik kom bij de motie op stuk nr. 47 over krimp. Dat is een motie die vergelijkend onderzoek vraagt naar de demografische ontwikkeling in de Randstad en in andere delen van Nederland. In deze Randstadvisie 2040 hebben wij wel degelijk ontwikkelingen elders in het land meegenomen. Dat kunt u ook zien aan verschillende kaarten die zijn opgenomen, de hele mobiliteitsontwikkeling en ook de ontwikkeling van economische clusters waar wij verbanden mee leggen. Het is dus niet zo dat wij de Randstad eruit isoleren alsof die losstaat van andere delen van het land, die wij ook willen versterken. Laat ik dat voorstellen. Het gaat natuurlijk niet alleen om een Randstadvisie, wij gaan ook economische clusters elders in het land de aandacht geven die zij verdienen. Dus wij krijgen over anderhalf jaar een totaalbeeld van de ruimtelijke opgaven op lange termijn in heel Nederland. Dit zeg ik even vooraf. Het verzoek in deze motie om onderzoek te doen, moet ik echt ontraden, want wij baseren ons op de studies die er nu zijn. Zij hebben heel duidelijk laten zien wat nu de ontwikkelingen zijn van de Randstad in relatie tot wat elders in het land ook plaatsvindt. Als het gaat om krimp aan de periferie, beïnvloedt dat niet echt substantieel datgene wat er nu ook al gebeurt in de Randstad en wat al is meegenomen. Natuurlijk zijn wij ons ook hier weer ervan bewust dat we goed de vinger aan de pols moeten houden, maar dat komt dan wel terug in de monitoring en evaluatie over twee jaar. Dan wordt het opnieuw bekeken, in de relatie ook tot ontwikkelingen elders in het land. Ik wil dus deze motie echt ontraden.

De heer **Van Heugten** (CDA): Misschien kan de volgende invalshoek de minister op andere gedachten brengen. Als zij zou zeggen "als ik deze motie mag uitvoeren door haar mee te nemen in de evaluatie", is dat de kern van de motie. Het gaat erom dat wij in andere gebieden zien wat krimp betekent voor de omgeving, de woningbouwopgave van steden en de relatie tussen stad en platteland. Als zij zegt dat zij in de monitor de lessen zal meenemen die wij trekken uit de andere krimpgebieden, uiteraard om te bekijken welke consequenties dat voor de opgave voor de Randstad heeft, ben ik tevreden. Dan wordt het onderzoek waarom gevraagd wordt, op een goede manier toegepast en hoeft de minister de motie niet te ontraden.

Minister **Cramer**: Ik kan helemaal meegaan in het verzoek van de heer Van Heugten. Dat is wat ik zojuist ook in mijn antwoord aangaf. Voor deze Randstadvisie hebben wij, voor zover wij konden, ook dit soort ontwikkelingen meegenomen. Het is dus heel zinnig om dit ook in het vervolg mee te nemen in de monitoring en evaluatie.

De **voorzitter**: Houdt de heer Van Heugten de motie aan of trekt hij haar in? Die vraag heb ik nog geen enkele keer gesteld, maar de minister neemt vaker moties over. Dan is het mooi als wij hier zeggen dat het daarmee klaar is. Hoe doen wij dat hier vandaag?

De heer **Van Heugten** (CDA): Met deze uitdrukkelijke toezegging van de minister kan ik de motie intrekken.

De **voorzitter**: Aangezien de motie-Van Heugten/Sterk (31089, nr. 47) is ingetrokken, maakt zij geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De heer **Van Leeuwen** (SP): Dat hele krimpgedoe is een hot item. Het Ruimtelijk Planbureau gaat een studie doen. Er is een topduo, volgens mij Mans en Dijkstal, dat zich erover buigt. De minister is met minister Van der Laan bezig om het verder in kaart te brengen. Ik heb meer het idee dat het onderzoek al loopt. De minister blijft zich beroepen op het rapport van het Ruimtelijk Planbureau dat is meegenomen in de structuurvisie. Het is toch een constant onderzoek dat gewoon gaande is?

Minister **Cramer**: Er komt nieuw materiaal op basis van een PBL-studie die nu loopt. Dat nemen wij mee zodra het relevant is. Wij kunnen niet constant elk nieuw rapport meenemen. Wij hebben om de twee jaar de monitoring en evaluatie. Daarin nemen wij alle nieuwe ontwikkelingen mee.

De motie-Van Heugten/Sterk op stuk nr. 48 gaat over geen keurslijf bij de uitwerking van plannen voor investeringen in economische sterktes en in woningbouwopgaves aantoonbaar rekening houden met de kansen en mogelijkheden die genoemde aangrenzende regio's in dat opzicht bieden. In wezen is het eenzelfde soort motie waarin de vraag is vervat. Deze motie legt iets meer interactie met andere landsdelen in nieuwbouwopgaven. Wij nemen mee wat wij kunnen. Ik neem aan dat de heer Van Heugten het met mij eens is, dat wij mensen niet kunnen dwingen om te verhuizen als de ontwikkelingen aantonen dat mensen clusteren in bepaalde delen van het land. Ik ga uit van de ontwikkelingen die zich voordoen. Natuurlijk kun je daarin sturen door economische clusters te maken. Zo zijn wij ook in Limburg bezig om de kracht van de regio te versterken. Op grond van dat wat wij in gang zetten om inderdaad te zorgen dat spreiding van onze inzet plaatsvindt, kan ik zeggen dat wij dat doen door ook elders krachtig beleid te voeren, maar niet door mensen naar buiten de Randstad te verplaatsen. De strekking van mijn reactie op de motie is dat wij niet puur alleen maar naar de Randstad kijken, maar dat wij ontwikkelingen elders meenemen, ook in de monitoring en evaluatie. Als de heer Van Heugten ook op dit punt zegt dat dit de strekking is, kan dat zeker meegenomen worden. Dan verbind ik dat met de vorige motie.

De heer **Van Heugten** (CDA): Ik proef dat de minister rekening houdt met de omliggende landsdelen en regio's. Dat wil zeggen dat zij er bij de sturing van de ontwikkelingen rekening mee houdt dat soms misschien de kans in een nabijgelegen regio beter of groter is dan in de Randstad zelf. Zij wil dat meewegen en op die manier geen hek rond de Randstad op te trekken. Zij bekijkt het in samenhang met de andere regio's. Op basis van die toezegging trek ik de motie op stuk nr. 48 in.

De **voorzitter**: Aangezien de motie-Van Heugten/Sterk (31089, nr. 48) is ingetrokken, maakt zij geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Minister **Cramer**: Ik had nog in moeten gaan op een vraag van algemene aard van mevrouw Vermeij over het Nota Ruimte-budget. Mijn inzet is absoluut om ervoor te zorgen dat dit gaat gebeuren. Het belang daarvan is duidelijk, ook van integrale gebiedsprojecten. Dat is zonneklaar. In het kader van de discussie over de aanpak van de kredietcrisis is ook dit punt aan de orde geweest.

Daar zijn gelden voor ISV en BLS uit voortgekomen. Dat is al een eerste richting die wij moeten opgaan. Dat laat onverlet dat wij er nog niet zijn en dat het belang van wat mevrouw Vermeij vraagt overeind blijft. De uitwerking van de integrale projecten en de evaluatie van de bestaande sleutelprojecten en de Nota Ruimte-budgetprojecten moeten met elkaar zorgen voor een verduidelijking. Dit is ook een pleidooi om de MIRT-aanpak niet alleen te hebben voor langdurige infra-projecten en Deltafondspogingen, maar ook voor de opgaven in de ruimtelijke sfeer zoals wij in het Nota Ruimte-budget beleiden. Ik ga er echt alles aan doen om dit voor elkaar te krijgen.

Dan ben ik toegekomen aan de vragen die te maken hebben met stedelijke ontwikkeling. Eerst ga ik kort in op de vragen en vervolgens op de moties. Mevrouw Van Gent vraagt of de verdichtingsopgave van 40% wel ambitieus genoeg is. Zij vraagt of de leidraad van het College van Rijksadviseurs als basis genomen kan worden en of de 60 tot 80% als ambitieniveau scherp neergezet kan worden. Allereerst wil ik zeggen dat het per stad en regio sterk verschilt wat de mogelijke verdichting kan zijn. Bij Utrecht is die nadrukkelijk veel ambitieuzer dan bij sommige andere steden. Dat heeft te maken met mogelijkheden, met maatwerk, enz. Wij hebben een gemiddelde van 40% genomen. Dat klinkt misschien niet zo ambitieus, maar als je ziet wat wij daar allemaal voor moeten doen met elkaar en als je dat als gemiddelde neemt, met uitschieters naar boven en soms naar beneden, dan is dat al een enorme opgave waar ook financiële plaatjes aan vastzitten. Dat laat echter onverlet dat wij ook zelf opnieuw een vervolgonderzoek doen, waarbij wij het College van Rijksadviseurs betrekken. De onderbouwing van het percentage moet nog verder worden uitgewerkt. Als blijkt dat het in meer steden op een dergelijke grote schaal te doen is, zal ik er zeker in meegaan om ambitieuzer te zijn. Op basis van de nu bekende cijfers wil ik de Kamer geen plaatje voorhouden als ik niet zeker weet of wij die ambitie enigszins kunnen waarmaken.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Ik vond het inderdaad te weinig ambitieus en ik vond de argumentatie in de eerdere beantwoording van de minister wat vreemd. Zij stelde dat marktomstandigheden en fysieke mogelijkheden van gemeente tot gemeente verschillen. Maar wij hebben hier te maken met gemiddelden en de minister gaat uit van het gemiddelde van 40%. Het College van Rijksadviseurs is natuurlijk niet van de straat en de leden van dat college weten ook wel waar zij het over hebben, mag ik aannemen. Daar zit gewoon 40% tussen. U spreekt nu over weer een nieuwe commissie en hoe lang gaat dat dan weer niet duren? Wie heeft daar welke invloed? Wij horen nu de hele middag weer over potjes en commissies, maar mij gaat het om concrete doelstellingen. Die 40% vind ik veel te slap. U zegt dat u daar opnieuw met elkaar over in overleg bent. Wanneer krijgen wij daar de uitkomsten van? Wat mij betreft liever nu, maar wat u betreft is dat later, maar wanneer is dat later dan? Dan kunnen wij zo mogelijk een hoger percentage vaststellen.

Minister **Cramer**: De ambitie die wij nu hebben geformuleerd, is al aanzienlijk hoger dan wat er in de Nota Ruimte stond. Die ambitie was toen tussen de 25 en 40%, maar de financiële dekking was slechts voor die

25% gegarandeerd. In die zin ben ik dus al flink opgeschoven. Ik ga geen zaken toezeggen en op schrift zetten als ik niet zeker weet dat wij ook maar bij benadering in die buurt komen. De rijksadviseurs hebben dat weliswaar in grove lijnen gesteld, maar hebben ook met ons afgesproken om vervolgonderzoek te doen om het preciezer te krijgen. Dat kost natuurlijk wel enige tijd, maar begin volgend jaar moet het toch wel mogelijk zijn om daar iets meer over te zeggen. Dat moet ook in samenspraak gaan met al die regio's die ook hun opgaven moeten inventariseren. Dat haal je niet zomaar even voor de dag. Dan moeten wij echt gaan bekijken of wij nog meer kunnen. De ambitie van alle afspraken met de regio's, ook in de Randstad, is zoveel mogelijk verdichten: kijk hoe ver u kunt komen! De lat ligt hoog, want voor velen is die 40% gemiddeld al een hoge lat. Zoals ik al eerder heb gezegd, zie ik het groenedakenplan als een van de mogelijkheden om duurzaamheid en energiebesparing ook op lokaal niveau te stimuleren. Ik wil nog geen uitspraken doen over eventuele subsidie-mogelijkheden, want dat moeten wij nog bezien. Wel wil ik bekijken welke belemmeringen er zijn om de toepassing van groene daken op grotere schaal voor elkaar te krijgen. Met een beter beeld van die belemmeringen die wij met de andere overheden in kaart brengen, kunnen wij bezien welke mogelijkheden er zijn. In ieder geval denk ik aan stimuleren door kennisontwikkeling en -verspreiding op gang te brengen.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks): Maar dat was de vraag niet. Ik had concreet gevraagd op welke termijn wij de resultaten van dat vervolgonderzoek zouden kunnen krijgen.

Minister **Cramer**: Voor de zomer kan ik u wel de tussenstand geven.

Mevrouw Vermeij sprak over ov en ruimtelijke ordening. In de Structuurvisie Randstad 2040 is natuurlijk heel duidelijk een combinatie met de mobiliteitsaanpak gemaakt en ook met andere nota's om ervoor te zorgen dat alles met elkaar spoort. In het MIRT wordt die aanpak verder geconcretiseerd. Aangezien collega Eurlings en ik in de toekomst toch gaan samenwonen, zal die samenwerking alleen nog maar gemakkelijker kunnen worden. Mevrouw Van Gent vroeg een goed en een slecht voorbeeld van het eerst ontwikkelen van woningen en dan pas ov. Dat punt komt inderdaad telkens in de Kamer terug. Uitgangspunt is dat eerst alle infrastructuur moet zijn aangelegd voordat de huizen bewoond gaan worden. Anders zullen bewoners naderhand minder van het ov gebruik gaan maken. Als het er niet is, gaat men zich natuurlijk het eerst oriënteren op de auto. Dus ik deel de zorg, maar ik acht een wet niet noodzakelijk. De verantwoordelijkheid voor regionaal openbaar vervoer ligt primair bij de regio. Wij moeten dit dan niet weer wettelijk gaan regelen.

De motie op stuk nr. 33 van de heer Van Leeuwen heeft betrekking op de toepassing van de SER-ladder, ook voor andere functies. Het is een prima idee, maar daarmee wordt vooruitgelopen op de tweede tranche van de algemene maatregel van bestuur Ruimte. Daarin wordt dit geregeld. Daarom ontraad ik nu de aanneming van deze motie. De heer Van Leeuwen wordt later op zijn wenken bediend.

In de motie op stuk nr. 40 wordt gevraagd om een aanpassing van de structuurvisie opdat de verdichtings-

opgave wordt opgekrikt naar 60%. Ik heb daar al op gereageerd in het antwoord op de vragen. Dit is een sympathieke motie want zij ondersteunt mijn verdichtingsambitie. Dat is het punt niet, maar ik heb al gezegd dat ik aan de lat sta voor een percentage en ik moet dat goed kunnen onderbouwen. 40% is een goed percentage. Ik heb al aangekondigd dat ik nader onderzoek zal laten verrichten om na te gaan of er nog meer mogelijkheden zijn voor verdichting en hogere percentages. Daar wil ik nu niet op vooruitlopen. Daarom ontraad ik de aanneming van deze motie.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Ik heb goed geluisterd, maar als wij het nu eens omdraaien? Als ik zeg: deze motie gaat het gewoon worden, want zij geeft de minister iets extra's in handen om de gemeenten en de provincies te helpen om de verdichtingspercentages omhoog te krijgen? Er is al een paar keer gesproken over een tweejaarlijkse monitoring. Stel dat daaruit blijkt dat het gewoon niet kan? Is dit niet iets om bij de tweejaarlijkse monitoring te melden? Dan kunnen wij met elkaar bekijken wat wij daarmee doen. De minister zegt dat zij met de onderbouwing zit. Ik geef haar in de overweging van de motie een aantal dingen mee, namelijk datgene wat er al gebeurt in de Zuidvleugel en wat het MNP al noemt. Kortom, de minister kan hiermee aan de slag.

Minister **Cramer**: Ik beschouw deze motie wel als een ondersteuning van mijn beleid, omdat ik gericht ben op verdichting. Tot nu toe wijzen de cijfers echter uit dat wij met 40% eerder aan de knappe dan aan de ruime kant zitten. Wij maken met elke regio verstedelijkingsafspraken en sowieso afspraken over verdichting. Wij zetten daar zwaar op in. Dus lokaal en regionaal maatwerk is absoluut een vereiste. Als er hogere ambities kunnen worden gerealiseerd, zullen wij dat flink steunen. Als ik mij nu echter vastleg op 60%, kan ik te weinig garanderen dat het daar ook gemiddeld op zal uitkomen. Daarom wil ik eerst bekijken wat ik meer kan doen en mij nu niet al vastpinnen op 60%, hoezeer ik die ambitie deel.

Mevrouw **Vermeij** (PvdA): Het valt mij op dat de concrete moties waarin wordt gevraagd om een aanpassing van de structuurvisie tot op heden alle zijn ontraden. Ik verdenk de minister niet zo snel ergens van, maar ik wil dat toch gezegd hebben. Alle moties waarin wij vragen om een aanpassing van de structuurvisie worden nu ontraden. Dat verbaast mij enigszins. In de Zuidvleugel is een afspraak voor 60% gemaakt. Dat is de helft van de Randstad. Nu zegt de minister dat dit bij lange na niet gehaald zal worden. Zij moet dan toch met wat sterkere argumenten komen waarom dit niet voor de hele Randstad zou gelden, zeker als de gemeente Amsterdam vervolgens in een gesprek met ons spreekt over 80%. Dan zouden wij de motie misschien kunnen aanhouden. Hoe werkt dit?

De heer **Van Heugten** (CDA): Mag ik de indieners een aanvullende vraag stellen? Als dit nu tot gevolg heeft dat Utrecht straks Leidsche Rijn niet meer kan afbouwen of Rijnenburg in aanbouw nemen anders dan door de hele omgeving op slot te zetten, zijn wij toch verkeerd bezig? Ik heb goed naar de minister geluisterd. Volgens mij is

de essentie van de motie dat, ongewenst, grote andere locaties helemaal buitenspel worden gezet.

Minister **Cramer**: Ik begrijp het punt van mevrouw Vermeij wel en zit te puzzelen over hoe ik duidelijk kan maken dat ik haar inzet ondersteun, terwijl de cijfers tot nu toe, met alle inzet van de gemeenten, erop wijzen dat de zaken moeten worden aangescherpt om de ambitie van 40% te halen. Verder is dit in het geval van Rotterdam ook nog maar de vraag. Natuurlijk kan dit wel worden meegenomen in de monitoring en de evaluatie, maar zo'n reactie is onvoldoende. Ik kan de Kamer de cijfers laten zien die mijn terughoudendheid jegens nog hogere ambities kunnen illustreren. Anders zou ik over anderhalf jaar moeten constateren dat ik de ambities niet heb gehaald en dat vind ik niet plezierig; ik doe het liever met een goede onderbouwing van wat we hebben afgesproken, dan dat ik er 20% naast zit.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Ik kan mij voorstellen dat u die cijfers wel bij de hand heeft en dat de Kamer daar dus vóór donderdag – ik neem aan dat wij dan hierover stemmen – inzicht kan krijgen. Maar daarvoor moeten die cijfers wel wat betekenen en voorstellen ten opzichte van de 60% in de zuidvleugel en de gegevens van het MNP; die zaken noem ik ook in mijn overwegingen.

Minister **Cramer**: Er is één belangrijk rapport, het IBO-rapport, en dat kent de Kamer. Dat rapport is de basis voor de reactie die ik nu geef, evenals de ervaring dat het in verschillende regio's, nu afspraken concreet worden gemaakt, een hell of a job blijkt om gezamenlijk op 40% te komen. Maar nogmaals, ik wil ook meer.

De heer **Van Heugten** (CDA): Voorzitter. Om te kunnen beoordelen of mijn fractie zich achter een dergelijke Kameruitspraak kan scharen, vraag ik de indieners van de motie waarop zij die 60% baseren.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Ik zou zeggen: lees de motie. De 60% komt uit de zuidvleugel, want daar laat men zien dat het kan. Mij gaat het om het College van Rijksadviseurs, dat zegt dat 80% kan als men creatief is, met natuurlijk de mogelijkheid van uitschieters naar beneden. Maar nog even een vraag aan de minister. Zij verwijst naar het IBO-rapport. Het spijt mij dat ik dat hier niet heb liggen, maar van wanneer is dat rapport? Dat lijkt me namelijk relevant, omdat we het nu hebben over een nieuwe structuurvisie voor 2040. Ik baseer me dus graag op de meest recente cijfers.

Minister **Cramer**: Het rapport van IBO is van 2007. De formulering van Rotterdam met 60% verdichting is een ambitie; nu al is het de vraag of überhaupt 40% wordt gehaald. Ik ga hier de Rijksbouwmeester niet afvallen; die deed een uitspraak in een gesprek met de Kamer, maar dat was slechts een uitspraak. Dat is nog niet een uitspraak, gebaseerd op onderzoek en ervaring in al die steden. Daarom heb ik ook gezegd dat ik het vervolgonderzoek dat ik nu zelf wil doen en waarin ik echt de ambitie wil leggen die hier is geformuleerd – en die ook gedeeld wordt door de rijksbouwmeester – wil gebruiken om te bezien of wij inderdaad de zaak nog meer kunnen

opschreeven dan ik nu al heb gedaan, vergeleken met de Nota Ruimte.

Dan kom ik bij de motie op stuk nr. 41, waarin de regering wordt verzocht, een uitvoeringsalliantie verdichting te starten. Dit is een motie die ik zeer kan onderschrijven en die ik zie als een ondersteuning van het beleid. Het oordeel laat ik aan de Kamer om wel of niet deze motie aan te nemen. Ik sta er geheel achter.

De **voorzitter**: Wordt deze motie overgenomen en kan zij worden ingetrokken?

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Daarover denk ik na, maar wat mij betreft, hangt dit onderwerp te veel samen met de eerdere motie. Juist als wij dit kunnen regelen met elkaar, zou ik haast zeggen dat die 80% en die 60% een eitje is.

Minister **Cramer**: Ik heb de nadruk gelegd op de uitvoeringsalliantie. Dan ga je natuurlijk met elkaar kijken hoe die ambitie te realiseren valt. Dat is het beleid dat ik voorsta en waarmee ik bezig ben. Vandaar dat ik deze motie ruimhartig kan omarmen.

Ik kom bij de motie stop spreadsheetbouwen van de heer Van Heugten op stuk nr. 49, voor meer particulier opdrachtgeverschap, meer vrije kavels en toekomstbestendig wonen. Deze motie vind ik overbodig. Dit doen wij echt al zo veel als wij kunnen, ook in de uitvoering van beleid. Dit past bij meer kwaliteit. Dat is absoluut van belang. Deze motie spreekt mij ook aan, dus het is helemaal niet aan de orde dat ik deze niet zou willen ondersteunen. Integendeel, ik ben er zelf van overtuigd dat dit moet gebeuren en dat dit compleet past bij de structuurvisie.

Ik kom bij de groen/blauwe moties, allereerst de motie-Van Leeuwen op stuk nr. 31 over het openhouden van het Groene Hart. Met de structuurvisie kiest het kabinet voor het openhouden van het Groene Hart. De provincies hebben inmiddels zoals u weet in het verlengde van de structuurvisie de zogenoemde voorloper opgesteld. Deze neemt ook duidelijk positie in waar het gaat om het openhouden van het Groene Hart. Met deze structuurvisie is eigenlijk al aan de motie tegemoetgekomen. Als ik het echt zo uitleg als ik nu toelicht, zie ik deze motie als een ondersteuning van beleid.

De motie op stuk nr. 35 van mevrouw Vermeij, mevrouw Wiegman, mevrouw Neppéus en de heer Van Heugten gaat over de metropolitane parklandschappen. Dat is alweer een nieuwe term. Het waren eerst metropolitane parken. Dit maakt ook al duidelijk dat het begrip "metropolitane parken" toch een nadere reflectie behoeft. In het kader van de Agenda Landschap hebben wij al afgesproken dat wij door al die woorden die wij nu gebruiken, deels voor hetzelfde soort zaken, de stofkam gaan halen en nog maar met een paar termen willen komen. Ik sta open voor een goede term voor wat wij beogen met die metropolitane parken, namelijk groene topkwaliteit nabij steden. Dat is de essentie ervan. In de motie wordt verzocht om een uitvoeringsalliantie landschapsontwikkeling. In wezen wordt dat al met de Agenda Landschap beoogd en wordt daaraan al invulling gegeven.

Mevrouw **Vermeij** (PvdA): In de motie wordt nog iets

anders verzocht, namelijk om de term "metropolitane parklandschappen" te schrappen. Dat is wel heel concreet. Daarbij ontstaan veel te ambigue beelden. De voorbeelden passen niet bij het gesprek dat wij hier in eerste termijn hebben gehad. Hoezeer wij ook achter de agenda staan om groen nabij de steden te realiseren, deze term en de verschillende beschrijvingen van de term verhouden zich daartoe niet meer. Dus schrappen die term!

Minister **Cramer**: Dit punt is vorige keer ook aan de orde gekomen. Ik realiseer mij dat de term niet goed is en deels overlapt. Ik geef dat meteen toe. Ik wil alleen geen oude schoen weggooien voordat ik een nieuwe heb. Wij hebben in het kader van de Agenda Landschap afgesproken dat wij al die verschillende concepten met elkaar combineren en minder concepten en helderder concepten moeten hebben. Voordat wij ermee naar de Kamer gaan, kan ik niet zomaar iets schrappen waarvoor ik niets in de plaats heb.

De **voorzitter**: Wat komt er dan in de structuurvisie te staan? Ik probeer maar te snappen wat hier gebeurt. Mevrouw Vermeij, hebt u niet dezelfde gedachte als ik?

Mevrouw **Vermeij** (PvdA): Dit overtuigt mij alleen maar om deze motie gewoon te handhaven. Dit overtuigt mij ook in de idee dat wij echt wijzigingen aanbrengen in deze structuurvisie. In het stuk dat erbij komt, moet echt worden aangegeven dat wij niet meer werken met het begrip metropolitane landschappen en dat de provincies, waarvan vertegenwoordigers in deze zaal zitten, ook niet meer met dat begrip gaan werken. Dat wordt beoogd met de motie en daarover gaat deze Kamerbehandeling.

Minister **Cramer**: Ik wil mevrouw Vermeij graag tegemoetkomen. Als wij het herzien, moet ik wel een andere term hebben. Anders heb ik een probleem, want dan verdwijnt het concept van wat wordt beoogd, namelijk groene topkwaliteit nabij de steden.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): De minister geeft juist aan dat zij met de Agenda Landschap al heel veel schoenen heeft. Kijk in die schoenenkast, want dan zal zij zoiets tegenkomen als de groene bufferzones, of de Nationale Landschappen, of de snelwegpanorama's. Ik ben echt serieus, er zijn al veel termen. Die Agenda Landschap is er al.

Minister **Cramer**: Er is wel degelijk een notie in de Randstadvisie opgenomen, die wij benoemen met een woord waar mevrouw Vermeij niet achter staat.

Mevrouw **Vermeij** (PvdA): Nee, het ligt inhoudelijker. Die discussie hebben wij hier ook gehad. De notie die benoemd is, is niet duidelijk benoemd. Sterker nog: die is heel ambigu. De minister noemt Midden-Delfland en Hyde Park. Als je het over metropolitane parklandschappen hebt, kun je niet twee grotere verschillen noemen. De notie laat zich misschien vangen in "topgroen in nabijheid van de steden", maar het hoofdstukje moet wel herschreven worden. Daarin staan namelijk allerlei andere noties die er niet onder vallen. Ik kan het niet concreter maken. Het is niet alleen een kwestie van copy-paste van de terminologie, het betekent wel degelijk een ander begrip. Ik heb ook aangegeven dat ik

er helemaal niet zo voor ben dat het alleen maar allianties zijn waarmee privaat geld gemoeid is. Andere partijen vinden er misschien weer iets anders van. Het gaat daadwerkelijk om het herschrijven van het stuk.

Minister **Cramer**: Ik ben best bereid om te herschrijven, maar dan moeten wij ook de andere invulling verder uitwerken. De ambitie blijft nog steeds. Waarom hebben wij dat gedaan? Wij hebben, zoals bekend, een enquête gehouden onder burgers. De hoofdboodschap die uit die enquête naar voren kwam, was dat de burgers rond de steden ruimte willen om te kunnen recreëren en van de open ruimte te genieten zonder dat zij daarvoor heel ver moeten reizen. De ambitie houdt in topkwaliteit van groen nabij de steden. Het probleem is dat dit lastig te vatten is. Dan krijg je te maken met overlappingsen. In zekere zin is er helemaal geen verschil van mening. Het punt is alleen hoe dit zijn weerslag moet krijgen in een andere tekst voor de structuurvisie.

De **voorzitter**: De minister gaat verder met de laatste vier moties.

Minister **Cramer**: Voorzitter. De motie op stuk nr. 42 over migratiesaldo nul is in lijn met het beleid dat ik voorsta. Ik sta er dan ook sympathiek tegenover. Benutting van de mogelijkheden binnen de bestaande kernen van het Groene Hart vind ik ook van groot belang. Ik heb de provincies gevraagd om met alternatieven te komen. Voor ik zelf initiatieven neem wil ik eerst weten hoe invulling wordt gegeven aan migratiesaldo nul. Als ik dat niet weet, blijft het een schimmenspel en blijft het onduidelijk. Dit punt komt terug bij de AMvB Ruimte. Daar moet de invulling worden benoemd, niet alleen voor de Randstad maar ook voor andere Nationale Landschappen. Daarover ben ik in gesprek met provincies en gemeenten.

In de motie op stuk nr. 34 wordt de regering verzocht een kaart op te nemen waarop een agrarische hoofdstructuur staat opgenomen in de Randstad. Deze motie moet ik echt ontraden. Minister Verburg heeft hier ook al verschillende keren op gereageerd en ook zij heeft het ontraden. Het is natuurlijk van belang om de landbouw ten volle in deze structuurvisie een plaats te geven. Ik vind het ook van belang om heel goed te kijken waar wat kan, ook in het kader van de nadere invulling. Maar wij willen nu juist naar een vermindering van het aantal beleidscategorieën en op deze wijze gaan wij er weer een aan toevoegen. Dus ik sta hier niet positief tegenover.

Dan de motie op stuk nr. 37 over het Groene Hart. Daarin staat dat het wenselijk is dat bijzondere stukken van het Groene Hart, vooral waar veenweiden zijn, echte bescherming krijgen en dat daar niet gebouwd mag worden. Ook hier wordt weer een nieuwe categorie ingevoerd: echte bescherming. Ik moet aanvaarding van deze motie ontraden. Wij hebben deze structuurvisie en een voorloper, die is opgesteld door de drie verschillende provincies in de Randstad, waarin heel duidelijk wordt benoemd wat de gebieden zijn die specifiekere bescherming behoeven. Wij gaan dat niet weer een nieuwe naam geven. Daar zijn wij nu juist niet op uit.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Zo'n voorloper is heel mooi; er zitten goede ideeën in, maar daarmee is juridisch nog geen enkele bescherming geboden. Ik zou graag willen

dat de minister daar eens haar zorg over uitspreekt, want er moet wel wat geregeld worden.

Minister **Cramer**: Wij hebben een AMvB Ruimte in voorbereiding. Daar is wel borging van belangen mogelijk. Dat vindt zijn weerslag in hetgeen wij met de verschillende provincies hierover afspreken. De hoofdlijnen worden door het Rijk bepaald. Het Groene Hart heeft een specifieke positie, omdat het zich over drie provincies uitstrekt. Daarom hebben wij daar een grotere betrokkenheid bij en daarom zullen minister Verburg en ik in dit proces wel degelijk sturend optreden als het gaat om bescherming van gebieden.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Ik begrijp er nu steeds minder van. Eerst wordt de motie vol verve ontraden en vervolgens hoor ik van de minister waarop zij allemaal wil sturen. Ik neem aan dat zij dan ook provincies wil laten sturen op gemeenten. Waarom is zij dan zo ontzettend tegen deze motie? Ja, wellicht zou dat stuk opnieuw gedrukt moeten worden, maar daar valt dan over te praten. Ik begrijp het dus niet.

Minister **Cramer**: Allereerst zal de uitwerking niet in de structuurvisie plaatsvinden maar in de verdere uitvoeringsagenda. Als het gaat om echte bescherming doet u het voorkomen alsof wij op die kaart nog extra benamingen moeten geven aan gebieden binnen het Nationaal Landschap. De uitwerking van dat Nationaal Landschap gaat plaatsvinden in het kader van de AMvB Ruimte, in het kader van de afspraken over de provinciale invulling van structuurvisies en ook weer in het MIRT. Daar vindt het allemaal dus zijn beslag. Ik vind het heel vervelend dat veel wordt verwezen naar uitvoering, maar wij kunnen die structuurvisies niet zo gedetailleerd invullen als de Kamer mij soms vraagt.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Ik vind dit geen kwestie van uitvoering, het is een principieel punt waarover de minister en degenen die de motie hebben ondertekend blijkaar van mening verschillen.

Minister **Cramer**: In de motie op stuk nr. 45 van mevrouw Van Gent en de heer Van Leeuwen wordt de regering opgedragen om gemeenten en provincies harde getallen voor te schrijven hoe veel woningen zij maximaal mogen bouwen in Nationale Landschappen. Ik acht deze motie overbodig. Het strekt zich uit over heel Nederland – dit is een procedureel punt – en in het kader van de AMvB Ruimte hebben wij een formulering in voorbereiding over migratiesaldo nul die ik u in een latere fase zal doen toekomen. Voorzitter. Ik meen hiermee alle moties te hebben behandeld en alle vragen en opmerkingen te hebben beantwoord.

De **voorzitter**: Dit betekent dan het einde van deze vergadering.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Voorzitter. Ik heb mij op een punt door de minister laten overtuigen. Daarom wil ik mijn motie over een investeringsagenda op nr. 39 intrekken.

De **voorzitter**: Aangezien de motie-Neppéus (31089,

nr. 39) is ingetrokken, maakt zij geen onderwerp van
behandeling meer uit.
Ik dank de minister en alle andere betrokkenen.
Aanstaande donderdag zal over de resterende moties
worden gestemd.

Sluiting 19.05 uur.